

TRACTATUS JURIDICUS,
DE
DARDANARIIS,

German.

Von Korn = Süden/

Ad

L. Annonam 6. ff. de extraord. Criminib.

Olim

SUB PRÆSIDIO

DOMINI

JOH. BRUNNEMANNI,

Acti habitus,

Jam denuo Publicæ Eruditorum discussioni subjectus.

LIPSIÆ,

Sumptibus GOTTLOB ERNESTI STRUNTZII,

Quedlinb. & Ascaniensis Bibliopol. Anno. 1712.

FELICITER!

In principio rerum ; Gentium
 Nationumque , postquam Socie-
 tatum constituta jura, atque fa-
 cta fundamenta erant ipse eas
 conservandi innatus ardor con-
 tractuum necessitatem efflagita-
 bat. Mundus enim , qui Prota-
 plastis copiae erat, in inopiae ipsis, propter hor-
 rendam illam ἀνομίαν, cornu convertebatur; Inde
 itaq; indigentiae illius communis, quam adhuc hodie
 experimur omnes, arcessenda Principia sunt. Quod
 Cræsus alter, alter Irus, eidem fonti originem debet.
 Quoniam verò naturâ homo Politicum animal est, at-
 que aptum ad Societatem colendam natum, Contra-
 ctuum auxilio huic incommodo itum est obviam.
 Hinc permutando indigentiae suae atque inopiae
 quæsiwere emplastrum. Plerumque enim eveniebat,
 ut quod alteri supererat, deesset alteri: illo verò, quo
 abundabat alter, alter indigeret. Bene quidem hæc
 procedebant, quamdiu ille, quod hic desideraret, &
 hic, quod ille reciperet, habebant: Sed cum id haud
 raro deesset, incommoda hoc commerciorum genus
 haud exigua mansere, Operæ itaque pretium teste

Paulo Jcto in L. I. pr. ff. de Contrab. Empt. fuit, ut certa materia eligeretur, cujus publica ac perpetua æstimatio difficultatibus permutationum, æqualitate quantitatis subveniret. Nummus inveniebatur, qui omnium rerum metiretur valorem, & proportionata æstimatione ad æqualitatem reduceret. Novo hoc permu- tandi genere per nummum invento, nova quodam- modo obligationis succedit species, Emptio nimirum & Venditio. Permutationi quidem haud adeo hæc dissimilis *L. 2. ff. de Rer. Permutat.* non tamen planè cum eadem eadem *L. 1. ff. d. r. & L. 5. §. 1. ff. de P. V.* Hic contrahendi modus ad nostra quoque tempora, prio- ri tamen non planè abolito, permansit, sat commodi- tatis ad ulteriorem Societatis humanæ continens con- servationem. Sed uti constans atque omni ex parte integrum in rerum naturâ reperitur nihil, quod non vitiorum aliqua contaminetur labe: Perinde quo- que se res in omnibus ferè contractibus habet. Cum enim multæ hominibus ad nequitiam viæ sint, per *Nov. 22. c. 15.* Semper inventi homines nequam sunt, qui cal- liditate sua, vel potius nequitia eò progressi audaciæ, ut omnia in propriam, publicâ susque deque habitâ, utilitatem convertere haud erubuerint; *Ut everfos esse mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi, exinde rectè cum Senec. lib. 1. de Benefic. c. 10.* quis possit conqueri. Imprimis verò illa seculi pravi- tas, & fraudum pleni mores luci publicæ in contractu, quem dixi, Emptionis & Venditionis, exponuntur. Licet enim Negociatoribus, & præsertim illis, qui
circa

circa annonam versantur, cognitum optime sit, largif-
 fimis se decoratos privilegiis, dum inter cætera,
 quamdiu in ejusmodi actu sunt, à muneribus publicis
 immunitas ipsis concessa, in *L. semper 5. §. 3. ff. de Jur.
 immun.* ob elegantem, quæ in *d. L. subnectitur*, ratio-
 nem: Nam, inquit Callistratus, remuneranda pericula
 eorum, quin etiam & hortanda premiis, meritò placuit, ut qui
 peregrè muneribus, & quidem publicis cum labore & periculo
 funguntur, à domesticis vexationibus & sumptibus liberentur;
 Cum non sit alienum, dicere, etiam hos Reip. causâ, dum annonæ
 urbis serviunt, abesse. Nihilominus tamen illi ex hac
 legum clementiâ, uti fieri testatur *Imp. Justin. in Nov.
 53. c. 3. princ.* occasionem sumunt delinqvendi. Quid
 enim frequentius unquam, quam Emptori obsoletas,
 plus justo laudando, obtrudere merces, illumque non
 tantum ultra dimidium, sed haud rarò ultra alterum
 tantum lædere pariter atque decipere, *Legi in causâ 16.
 §. idem Pomponius 4. ff. de Minorib.* pro suâ velandâ tur-
 pitudine, eam allegando, fraudem facientes per *L. 20.
 ff. de. L. L.* Sed quamvis grande nefas privatus, pri-
 vatum decipiendo committat; Levidense tamen est,
 si privatum cum publico bonum velis comparare.
 Omne enim crimen, quod turpitudine comitatur, si
 privato eò sit nocitum; nefandum sanè erit atque tur-
 pisimum, si publica inde utilitas capiat detrimentum
SALUS enim POPULI SUPREMA LEX ESTO:
 Quapropter odio illi plus quàm Vatiniano, nec pœna
 vulgari dignissimi; qui in publicæ rei fraudem annona
 vexando, attemptando, flagellando reddunt cario-

rem. Dardanarii hi ominoso nomine appellantur, quos ipsos populo execrabiles pronunciat Regum Sapientissimus *SALOMO Prov. 11. v. 26.* Justissimè exinde horum obviam itum avaritiæ est, *tam Mandatis quàm Constitutionibus Principum*, teste *Ulpiano* in famosa illa *L. Annonam. 6. ff. de Extraord. Crim.* Cùm vero hoc crimine nullum toto die frequentius patrari videamus, & ita quidem, ut impunitum plerisque ferè in locis relinqvatur; Operæ me pretium facturum arbitror, si juxta ductum *d. l. Annonam.* Dardanarios & his similes, horumque vita & vitiis condignam pœnam publicæ Disputationi subjecero. Rem equidem eo ipso tenuissimi mei ingenii vires longius egredientem aggredior, ut propterea Eruditiorum reprehensionem justissimè videar incurrissè: Hoc tamen mihi adhuc solaminis superest; *Etiam in magnis VOLU-ISSE non omni laude carere.* Dabis itaque veniam, A-nagnosta Candide, si non omnia ad palatum tuum. De Exercitio Academico edendo sollicitus animus est, non de orbe informando politiori. Summum tantummodo Numen, à quo Principium faciendum omne, *Nov. 59. proem.* humillimis veneror precibus, pro scopo, qui gloria ipsius, Proximi Salus, felicissimè consequendo.

Verba L. Annonam. 6. ff. de Extraord. Criminib.

Ulpianus lib. 8. de Offic. Procons.

Annonam attemptare & vexare vel maximè Dardanarii solent. Quorum avaritiæ

ritiæ obviam itum est tam Mandatis quàm Constitutionibus. Mandatis denique ita cavetur; Præterea debebis custodire, ne Dardanarii ullius mercis sint, ne aut ab his qui coemptas merces supprimunt, aut à locupletioribus, qui fructus suos æquis pretiis vendere nollent, dum minus uberes proventus expectant, ne annona oneretur. Pœna autem in hos variè statuitur; Nam plerumque si Negotiantes sunt, negotiatione eis tantum interdicitur, interdum & relegari solent, humiliores ad opus publicum dari.

§. 1. Onerant autem annonam etiam stateræ adulterinæ, de quibus D. Trajanus edictum proposuit, quo edicto pœnam legis Cornelix in eos statuit, perinde ac si Lege Testamentaria, quòd testamentum falsum scripsisset, signasset, recitasset, damnatus esset.

§. 2. Sed & D. Hadrianus, eum qui falsas mensuras habuit, in Insulam relegavit.

CA-

CAPUT. I.

De

DARDANARIORUM ORIGINE
ET DESCRIPTIONE, ET DE
ANNO.

1.

- Ccuratori prius vocabulorum enodationi, quàm ad ipsam rem pedem promoveam propiùs, aliquid impendendum temporis est. Etenim percepto distinctè vocis significatu, facilior ad rei ipsius intimiora transeundi aditus est. Ipsi exinde Philosopho *lib. 4. Polit. 1.* Nominis definitio Principium intelligendi rem ipsam haud adeo absurdè vocatur. Posset autem alicui hic ipse, qui circa nomina suscipitur labor, ad Philologorum potius forum remittendus videri; cum juri opera navantem, cu quæ scholasticam sapiunt diligentiam, siccâ, quod ajunt, potius pede præterire, quàm circa eadem operosè se macerare, deceat. Subscriberem ferè consilio, atque hac in parte calamum deponerem, nisi eadem hîc, quæ Philosophum ad nominis ἀξιόβειαν indagandam impellit, militaret quoque ratio: Facilior nimirum
3. ipsius cognitio rei, Deinde etiam hac in materia viam præeuntes in jure nostro video, non tantum JCtos Ulpianum in *L. 1. pr. ff. de I. & I. L. 1. §. 1. ff. de Pact. L. 1. pr. ff. deposit. L. 49. ff. de V. S.* Julianum in *L. 51. pr. ff. ad L. Aquil.*

L. Aquil. Paulum in L. 1. pr. ff. d. Furt. Sed & ipsum Sacratissimum Imper. Justinianum in suis Institutis *ut in §. 5. quib. mod. patr. pot. solv. §. 2. de Tutel. §. 2. de Obligat. ex delict. §. 1. in f. de Interdict. & alibi possim.* Imo totus ea propter in Pandectarum calce à Compilatoribus eorundem, de Verborum Significatione annexus titulus est. *Conf. l. 1. ff. de O. c.* Eorum itaque vestigiis in præfenti & mihi erit insistendum. De Autore autem dictæ *L. Annonam*, quam explicare annitor, prius præfari quædam, operæ pretium vix existimaverim, cum Ulpianum eum fuisse inscriptio *d. L.* manifesto satis demonstret. Floruisse vero hunc sub Adriano Imp. ejusque scriniis præfuisse constans Historicorum sententia est, eumque in jure dicendo excelluisse. Leges fere omnes in Pandectis Initiales satis demonstrare, nec Dupondio incognitum est, aut esse debebat. Ad ipsam ergo Dardanarii vocem, quæ in binis texibus tantummodo reperitur, *ut in d. L. 6. de Extraordin. Crimin. & L. 37. de Pæn.* à suo fonte derivandam propius accedo. Conveniunt autem Interpretum plerique in eo; Dardanarii vocem originem debere Dardano profligatissimo cuidam & contaminatissimo Mago, qui maleficis artibus annonam in granaria sua avertere, mensuras in admetiendo minuire solitus est, uti *ex Stuckio lib. 2. Antiq. Conviv. c. 12. tradit, Georg. Schönborn lib. 3. Polit. cap. 45. in f.* unde quoque Dardanas artes dictas esse volunt. *Dn. Struvius Exerc. 48. ad ff. th. 79. qui plures citat. Johann. Jacob. Wissenbach. Vol. 2. Diss. 16. th. 15.*

B

Job.

6. *Johan. Calvinus in Lexic. Jurid. sub hac voc.* Quis vero fuerit hic Dardanus, ubi locorum vixerit, non adeo in comperto est, deque eo ad unum silent omnes & Juris Interpp. & Lexicographi. De eo quidem constat, fuisse quendam, cui nomen Dardanus, quem fingunt Jovis & Electræ filium, qui postquam fratrem Jasium interemisset, in Samothraciam fugit, & postea in Asiam. Urbs ibidem ab ipso condita, quam suo nomine Dardanum insignivit, eam postea Tros Eri-chthonii filius Trojam à se appellavit. Mentionem hujus *Virgil. lib. 3. AEneid.* facit:

Dardanus Iliacæ primus Pater, urbis & Autor.

Sed hunc Magum fuisse meminit nemo. Potissimam verò pro Dardano Mago defendendo rationem ex iis, quos *Columella lib. 10. de cult. hortor.* habet, versibus, hauriunt;

*At si nulla valet medicina repellere pestem,
Dardaniæ veniant artes.*

- Hic per Dardanas artes, Magicas intelligunt, & forsitan ex his, tanquam ex effectu, causam aliquam presupponunt. & per consequens, fuisse aliquem nomine Dardanum, eumque Magum, à quo hæ nomen traherent artes, collegerunt. Haud exiguum tamen
7. scrupulum movent illa, quæ *Virgilius* hinc inde in suis *AEneidos* habet libris, Ubi Adjectivum illud *Dardanius* & *Dardanus* perinde ipsi est, quod Trojanus. Sic habet *Dardana arma*, *Dardana pubes*, *adulter Dardanius*, *Ductor Dardanius*, *Dardaniæ* itaque artes apud *Columellam*

iam de Trojanis artibus quoque possent explicari, cum dubium nullum subfit, in tanta hominum colluvie, qualis Trojæ fuit, qui omnes Dæmoni litabant quotidie, vetitas maxime & nefandas artes viguisse. Quicquid tamen hujus rei sit, ego in præfenti non contrariabor communi Dd. opinioni, præsertim cum illa haud exiguum roboris capiat ex *Plinii Histor. Natur. lib. 30. c. 1.* Dardanias itaque artes, qui Magicas explicaverit vel Trojanas, me non adeo habebit adversantem; Hoc tamen concedendum omnino est, illicitas illis artes esse intelligendas. Hinc Thaletem 8. illum Sapiensem, ad Dardanarios referre conantur *Andr. Dinner. Tr. de justo rer. pret. defin. cap. 3. n. 3. Jac. Menoch. de Arbitr. Jud. Quæst. lib. 2. cas. 569. n. 2.* quod olei prævisam caritatem officinarum olearium conductione impedierit, velut alii volunt, oleas omnes coemerit, & postea insequenti anno carius vendiderit. Scientiam vero inopiæ illius futuræ ipsum ex Astrologia hausisse, vel è Democrito, quem scripta Dardani legisse perhibent, sibi comparasse, ex *Plinio cicat. loc. Dinner. demonstrat.* Sed annon hoc casu liber Sapiens ille à Dardanariatus crimine fuerit, infra c. 4. se differendi exhibebit occasio. *Conf. Tiber. Decianus in Tractat. Criminal. lib. 7. c. 21. n. 2.*

Aliam Dardanariorum originem suggerit *Casspar 9. Klock, Tractat. de Contribut. c. 1. n. 359.* qui eos potius dictos vult Dardenarios, quod darent denarios ante; Quam derivationis rationem ex eo deducit, quod Dardenarius aliàs vocetur Propola; Propolæ autem

vitium in eo conspicuum maxime sit, quod soleat dare pecuniam, antequam quicquam, vel mercium, vel fructuum acceperit, ut eo minus recedere alter à contractu, & hic matura pecuniæ solutione eum eo melius
 10. decipere possit. Sed allusio hæc potius videtur, quàm genuina vocabuli derivatio, ideoque eam in præsentī facio missam. Synonyma Dardanarius varia habet, vocatur enim Græcis παντοπωλης, παντομετάβολος, σιτοκάπηλος, παλινκάπηλος, οἱ τῇ εὐθηνίᾳ ἐπιβλέποντες Latinis, secutis Græcos, Propola, Pantopola, Seplasiarius, &c. *Vid. Dionys. Gothofredus not. ad L. Annonam lit. m. Jacob. Cujacius lib. 10. Observat. 19. Germanis Ein Vorkäufer / ein Aufskäufer / ein Korn-Jude.*

II. Ad Dardanariorum progredior descriptionem, & illam ex d. L. 6. ff. de Extraord. Crim. junct. L. in Dardanarios 37. ff. de pæn. taliter formo: Dardanarii sunt. qui vel merces coemptas supprimendo, vel minus uberem proventum expectantes, suos fructus justo pretio vendere recusando, vel falsum mensurarum modum constituendo, annonam attemptare & vexare solent. Habes hic descriptionem, quam promisi, non definitionem, inter quas, quæ latitet differentia, illi etiam, qui primis tantummodo labris Philosophiæ fundamenta delibavit, latere nequit. Potuisset quidem ita describi Dardanarius, quod sit, qui annonam cariores reddit; Sed si ulla in Jure definitio periculosa, juxta L. 202. ff. de R. I. hæc sane foret, & latissimo suo significato non tantum Dardanarios in specie, sed etiam Monopolia, & quid non sub se comprehenderet. Itaque potius, licet contra Regulas Philosophicas disjunctivam descriptionem formando,

do, me peccare non eam inficias, ipsissimis hujus *L. Annonam* verbis juxta partes constituentes describere Dardanarium placuit, quæ non conjunctim semper sed & disjunctim Dardanarium quempiam faciunt.

Priora datæ descriptionis verba explicationi in *12. seq. cap.* reservabo. Postrema vero, quæ in *d. L.* prima sunt, hic explicationem merentur, quando Dardanarii attemptare annonam & vexare dicuntur. Dicitur autem *ANNONA* ab anno, quasi annua alimonia, cum sit proventus unius anni, non frumenti tantum, sed & aliarum rerum. Calvin. in *Lexic. Jurid. ad h. voc.* Et Gothofred. *ad Rubric. tit. C. de Annon. § capit at. administrant. lit. L.* annonam dicit, quæ vitam nostram toleramus. Diversas autem annonæ vocabu- *13.* lum in jure recipit significationes: Primo enim annonam idem est quod Salarium, ubi patet ex *t. t. C. de annon. § capit at. administrant. Conf. Excell. Dn. D. Bruneman. Patronus atque Præceptor meus obsequiose colendus, in Commentar. ad Cod. L. un. d. t. Anton. Perez Comment. Cod. ad. d. t.* Deinde alia *annona civilis*, de qua in *Cod. de Annon Civilib. lib. ii.* dicta exinde, quod civibus *14.* viritim sigulis diebus fuerit erogari solita. Maxime enim curæ erat Imperatoribus, ne frumenta Romæ deficerent, quod alias quidem evenire solebat sæpius. Hinc Provinciæ multæ Romano tunc temporis subjectæ Imperio, uti Ægyptia, Sicilia, Gallia, Africa, tributum nomine Impp. præstabant annonarias species, easque quotannis Romam mittebant ad alendum ibi populum, quod refert Perez *Comment. ad tit. C. de Canon. Frument. Urb. Romæ. n. 1.* Hinc ortum
B 3 quo-

quoque trahit tessera frumentaria, quæ dabatur civibus, qua exhibita certa portione frumentum accipiebant, cujus tesserae mentio fit in *L. 49. §. 1. ff. de Legat. 2. L. 87. pr. ff. eod. & in L. 52. §. 1. ff. de Judic. Vid. Tiber. Decianus Tractat. Crimin. lib. 7. c. 22. n. 29. Godofred. ad d. l. 49. de leg. 2. lit. K.* Et hæc annona civilis opponitur illi, quæ singulis domibus distribuatur, teste Perez *ad tit. C. de annon. Civil. n. 4.* ad quas annonas Civiles panes etiam Civiles referuntur, quorum mentio fit in *L. fin. §. fin. C. de jur. dot.*

- 15 Alia porro *Annona militaris* de qua agitur in *tit. C. de erogat. militar. annon. lib. 12.* Erat autem militaris annona, quæ victus causa militibus erogabatur, ut panis, caro, vinum, acetum, oleum, sal, &c. *L. 1. C. d. t.* Ex qua Lege notari obiter potest modus annonam militarem apud Romanos distribuendi, quem ita observarunt; ut buccellatum sive bis coctum panem duobus diebus, panem alium tertio, uno die vinum, alio acetum, uno die lardum, biduo carnem vervecinam acceperint *d. L. 1. C. & ad illam Ampliff. Dn. Præses in pr. Perez ad d. t. C. n. 2. Gothofred. ad d. L. 1. lit. t. Petr. Gregor. Tholafanus, Syntagm. Jur. Univers. lib. 36. c. 30.*
- 16 *n. 16.* Ad has annonas militares pertinet quoque *tit. in C. de Annon. & Tribut.* ubi tamen à tributo separanda annona est; Tam quidem hæc quam illud ad sustentandam militiam concurrunt. Hæc tamen ab illo differt maxime. *Annona* erat species fructuum ad tuendum exercitum à possessoribus quotannis erogari solita, ut frumentum, oleum, sal. &c. *Tributum* vero con-

consistebat vel in pecuniis vel in jumentis ad tuendum exercitum ex prædiis suppeditatis. *Dn. Præses ad L. as quidem 2. C. de Annon. & Tribut. Perez. ad d. t. C. n. 1.* Hinc annonam in speciebus consistere, tributum vero in corporibus, asserit Gothofred. *ad Rubric. Cod. d. t. Lit. 1. Calvin. in Lexic. sub voce Annona.*

In nostra Lege eam sortitur annona significatio- 17
nem, quam habet *in tit. ff. ad L. Jul. de Annon.* Ut annona sit omne illud, quod ad victum humanum pertinet, & per consequens ad eam referri possint omnes illæ species, quæ enumerantur in *L. 1. C. de erog. militar. annon.* ut Frumentum, panis, vinum, acetum, lardum, & his similes. *Vid. Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. Jur. lib. 36. cap. 30. n. 1. Conf. L. 43. & 44 ff. de V. S. ubi & vestes sub victu contineri dicuntur; Sicuti enim esu & potu tuemur corporis vitam, ita etiam vestimentis, per. dd. ll. junct. L. 234. S. 2. ff. d. t. Non obstante L. 21. ff. de aliment. vel cibariis. Legat. Conf. Godofred. ad d. L. 43. lit. m. Johann. Gœddeus ad dd. ll. 43. & 44. de V. S. Tiber. Decian. Tract. Crimin. lib. 7. c. 22. n. 1.*

Facile exinde liquet, quid sit attemperare anno 18
nam vel vexare, nimirum ejusmodi species, quæ vel primario, vel secundario ad victum nostrum faciunt, suppressere, justo pretio vendere recusare, vel ob metum arctioris annonæ illas fraudulenter coëmere, & deinde carius vendere. Dicitur autem in nostra Lege attemperare, pro attentare, sicuti & interdum temptare pro tentare dicitur, cujus rei exemplum extat in *L.*

2 ff

2. ff. de Extraord. Crim. alias etiam ejusmodi vexatores annonæ dicuntur incendere, excandefacere, flagellare, vastare annonam, uti ex Lampridio & Varrone docet. Jac. Cujac. lib. 10. Observat. 19. sub. fin. Calvin. in Lexic. sub voc. Dardanarius.

CAPUT II.

De

DARDANARIORUM GENERIBUS.

I. **D**E Dardanariorum origine actum in capite præcedaneo est, ubi simul eorum genium paulisper, accuratiora tamen huic capiti reservando, adumbravi. Ideoque ad illa descriptionis verba, quæ rem totam absolvere videntur, explicanda propius accedo, ubi Dardanarios dixi illos, qui vel merces coemptas supprimunt, vel dum minus uberem proventum expectant suos fructus justo pretio non vendunt, vel falsum mensurarum modum constituunt. Ex partibus constituentibus vel potius speciebus descriptionem illam esse desumptam, ibidem addidi. Addidi & illud, necesse non esse hæc omnia in Dardanario concurrant, sed quamlibet speciem sufficere, ut quis Dardanarii incurrere possit crimen, ut rectius disjunctive quam copulative illa ipsa membra ponantur. Ulterius quidem Pantapolarum naturam extendi posse non eo inficias, sed in præsentī specierum enumeratio in d. L. 6. ff. de Extraord. Crimin. facta, sufficiat. Quoniam autem hoc ipsum crimen affine maxi-

maxime est illi, quod alias Monopolium appellatur, & ita quidem, ut alterum cum altero confundi toto die soleat, operæ pretium erit, brevissimo tamen linearum ductu, Monopolii indolem explicare & an hoc cum illo idem sit, an vero diversum, examinare.

Monopolia variis varie describuntur, Joh Calvin. 2. in Lexic. sub voc. Monopolium ita describit : Monopolium est, cum penes unum tantum vendendi potestas existit, quod fit, cum unus solus, vel ut fieri solet, paucis secum admissis exercet ac emit aliquod genus mercaturæ universum, ut solus suo arbitrio vendat, & pretium statuatur. Aliter Caspr. Klock. de Ærario lib. 2. c. 26. pr. Monopolium est commercium emendi, vendendi, permutandive, à paucis vel uno etiam usurpatum, reliquis civibus præreptum, qua ratione pretia augentur cum lucro negotiantis & reliquorum damno. Brevissime Deciano d. Tr. Crim. lib. 7. cap. 21. n. 1. Monopolium dicitur, cum penes unum tantum alicujus rei vendendi potestas est. Aliter alii Monopolia describunt ; quæ quidem descriptiones diversæ sunt, si verba respicias, si vero mentem ; eodem res recidet. Nec opus esse existimaverim circa accuratam hujus vitii descriptionem se macerare, cum ex modis, quibus Monopolium committitur, facile quid sit, cognosci possit.

Prostat hanc in rem Saluberrima Imp. Zenonis 3. Constitutio, quæ habetur in L. Un. C. de Monopol. & convent. negotiat. illic. ex qua Constitutione facillimo negotio, quot Monopoliorum genera sint, & quæ tam Monopolæ, quam illis, qui se pactis labem sapien-

piantibus Monopolicam constringunt, pœna infligenda, colligere licet. Sunt autem Monopolii species palmariæ tres, quæ tam ex Rubro quam ex Nigro *d. t. C.* hauriuntur. Rubricæ verba hæc sunt: *De Monopoliis, & conventu Negotiatorum illicito, vel artificum, Ergo laborumque nec non balneatorum prohibitis illicitisque pactio- nibus.* Colligunt inde Dd. communiter has tres species 1. Quod quis Monopolium committat, quando certum Mercaturæ genus E. G. Piscium, vestium, librorum &c. sibi soli arrogat, ut solus possit vendere *pr. d. L. Un.* 2. Incurrunt illi hoc crimen, qui illicitis habitis conventionibus conjurant, aut paciscuntur, ut species diversorum corporum negotiationis non minoris, quam inter se statuerint, venundentur. *de L. Un. verb. neve quis illicitis.* 3. Ædificiorum Artifices, vel ergolabi, aliorumque diversorum operum Professores, & Balneatores huic crimini obnoxii redduntur, quando pacta inter se componunt, ne quis artifex, quod alteri commissum est opus, impleat, perficiat, aut injunctam alteri sollicitudinem alter intercipiat *d. L. Un. Verb. ædificiorum quoque. Vid. Consultiss. Dn. Brun- nem. Comment. ad. d. L. Un. C. de Monopol.*

4. Hi Monopolii modi sunt, Hæ Species, hæc membra, quæ ex textu eruere licuit, plura excogitarunt Dd. *Johan. Althusius in Polit. c. 32. quem sequitur Joach. Schepliz. ad Consuetud. March P. 4. lib. 4. §. 7. n. 2.* novendecim Monopolii species enumerat. Totidem quoque Monopolii modos recitat *Jacob Menoch. de Arbit. Jud. quest. lib. 2, cas. 569.* quanquam longe aliter

ter. Sed Monopolii vocabulum in sensu latissimo illi accipiunt, ut sua latitudine Monopolium in specie sic dictum, Dardanarios & ipsam L. Juliam de annona sub se comprehendas. Distincta tamen hæc sunt, 5. ideoque nec confundenda. Nulla enim adeo urgens ratio adest, quæ quominus Dardanariatum à Monopolio distinctum dicam, me moveat. Licet enim affinitas maxima inter hæc duo sit, non tamen propterea idem sunt, nec in omnibus pari passu ambulant: sic permutatio in jure nostro vicina Emptioni & venditioni est *per L. Aristo. 2. ff. de Rer. permut.* Eam tamen cum Emptione velle confundere, piaculum esset. Ita nimirum se res habet; Confusio errorum fons est, mater est. Fugienda illa & fuganda est. Tutissima itaque via tali modo incedi posse, existi- 6. maverim ego. Si quis Monopolii tres enumeratas species, tanquam in textu juris fundatas retineat, & tot tantummodo esse asserat. Dardanariatus vero species totidem concedat, quot in Legibus enumerantur. Plures si emerferint causus, qui nec inter Monopolia expresse relati, nec Dardanariis annumerati, facile cuivis judicare erit, cui propius accedat, quod in dubium venit, crimen, an Manopolio, an Dardanariatui, ad quod deinde facili Minerva poterit transferri. Hac ratione putaverim evitari posse Dardanariorum cum Monopolis confusionem, ut ita cuilibet horum sua facta tecta maneat integritas ac distincta indoles.

Ex Dardanariorum generibus res forte evadet 7.

- clarior ; itaque horum primum constituunt illi coemptas merces supprimunt, per expressa d.
8. *L. Annonam* verba. Emere quidem merces vel coemere in se vitii nihil habet, cum contractus hic juri Gentium debeat originem, per *L. Ex hoc jure §. ff. de I. & I.* ut propterea liberrimus ejusdem usus cuique sit concedendus; Limitationem hoc tamen recipit; Nisi coemptio illa vergat in Reipubl. detrimentum, & in civium nocumentum. Si enim fraudulento animo quis frumenta coemere vellet, hac ratione ac intentione, ut ita frumenti copia quadantenus incipiat deficere, ut postea annona sua coemptione reddita arctiore carius vendere illa posset, illum ego à Dardanariorum crimine tantum abest ut absolvam, ut potius Dardanariorum Primicerium illum pronunciare habeam
9. necessum. Itaque ut in omni delictorum genere dolus requiritur, per trad. Dn. Carpzov. Part. 3. pr. Crim. quest. 143. n. 11. ita in hoc abesse ille minime debet, alias enim crimen hoc non contraheretur. Vid. Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. Jur. Univers. lib. 36. cap. 30. n. 3. Hinc notanter in nostra *L. Annonam* additur verbum *supprimant*, quæ Phrasis repetitur in *L. 3. §. fin. ff. de Crim. Stellat.* ut mercium nuda coemptio non sufficiat, sed etiam suppressio earundem accedat necesse
10. sit. Verbum enim *supprimere* in jure nostro plerumque delicto alicui applicari solet, ita quidem, ut semper sub eodem dolum intellectum velint Jcti. Patet id ex *L. 10. §. fin. ff. Testam. quemadm. aper. L. 3. §. 6. ff. de Tabb. exhib. L. 9. §. fin. ff. de dol. mal. L. 7. ff. ad L. Cornel.*
de

de Fals. in quibus textibus de supremo testamento agitur. Sic etiam dicuntur Mancipia supprimi in L. 82. §. pen. ff. de Furt. L. 3. ff. ad L. Fab. de Plagiar. Naufragium supprimi L. 3. §. 4. ff. ad 1. Cornel. de Si-car. L. 3. §. fin. de incend. ruin. naufrag. Supprimere ergo hic est, quando frumentum, quod in magna copia quis habet, vicino suo & concivi egendi vendere recusat. Hi ipsi egregie describuntur in privilegio quodam Sereniss. Elect. Brand. Johannis Sigismundi gloriosæ recordationis Pannificis in Marchia concessio Anno Christi 1611. Ea propter quædam ad nostrum scopum facientia hic adduxisse non pigebit; Inter alia autem de propolis lanæ ita habet Privilegium: Daß sie ehe die Schafe abgenommen / nach der Wolle lauffen / reiten / fahren / dieselbe bestellen / und mit ihrem eigenen Gewichte an sich bringen / und den armen Tuchmachern dieselbe oft einen Stein drey oder vier Silber-Groschen theurer wieder verkauffen / oder ihr Tuch um einen geringen Werth an sich bringen / & postea: Darüber die Vor-Kauffler in Städten die armen Leute noch bedrauen / wo sie Frembden ihr Tuch verkauffen / und ihnen nicht zukommen lassen wollen / würden / daß sie alle Wolle aufkauffen / und ihnen keine Wolle zukommen lassen / noch die Tuch von ihnen annehmen wollen; Und wann gleich die Tuchmacher frembde Kauffleute zu ihren Tüchern bekommen / und umb eine gewisse Anzahl Tücher mit ihnen handeln / auch zu Zeiten eine ansehnliche Summa Geldes darauff empfangen / damit sie sich desto besser mit Wolle gefast machen /

und ihnen die Tücher liefern möchten; so bereden sie doch die frembden Kauffleute/ daß sie bessere Tücher/ und die in wohlfeilerem Kauffe von ihnen/ dann von den Tuchmachern/ bekommen können/ damit sie die frembden Kauffleute weg schaffen/ und alleine den Vor-Kauff behalten/ auch was ihnen selbst gelüftet den armen Leuten für die Tücher geben mögen/ *zc.* Refert hoc *Joachim. Schepliz ad Consuet. March. P. 4. tit. 6. §. 5. n. 11.* Colligere exinde facile est quinam illi sint, qui merces non tantum coemunt, sed & coemptas supprimunt, quod præsertim ex verbis illis elucescit, daß sie alle Wolle auffkauffen/ und ihnen keine zukommen lassen wollen. Hi sunt illi Reip. damnosi homines, qui omnia sibi, non aliis quoque nata persuasissimi sunt, ut exinde optimo jure meritoque hos inter Dardanarios retulerit *Ulpian. in d. L. Annonam* eorumque vita condignam pœnam statuerit, de qua pœna *vid. c. 5. & 6. Conf. Reformat. Polit. de Anno 1548. tit. die Monopolia und schädliche Vor-Käufe* belangend *in princ.* ubi eorum connata indoles egregie describitur.

Alterum Dardanariorum genus, cujus in Lege nostra mentio fit, absolvunt. Locupletes, qui fructus suos æquis pretiis vendere nolunt, dum minus uberes proventus expectant. Eadem hoc, quæ primum genus, comitatur turpitudine; Licet enim hi in annonæ fraudem fructos suos undique non coemerint, uti de primo Dardanariorum genere dictum; Æque tamen contra charitatem proximi & salutem publicam peccant, dum indigentibus fructus æquis

æquis pretiis vendere recusant. Beneficio enim ad-
fici hominem interest hominis, *per L. 7. in fin. ff. de
Serv. export.* Et quamvis ipsi ex propriis agris hosce
perceperint fructus, nihil tamen impedit, quo minus
illos concivibus teneantur communicare. Cum ea,
quæ à Divina benedictione concessa ipsis, proximo
æque concessa intelligantur. Peccant ergo illi contra
Divinam Legem, peccant contra æquitatem natura-
lem, peccant denique contra ipsius publicæ rei salu-
tem. Elegantia sunt, quæ habet hac de re *Ambrosius* 14
relatus in *in can. Sicut 8. Distinct. 47.* ubi Dardanarium
ejusmodi ita alloquitur: *Tu susceptis Dei muneribus, etsi
in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, si tam mul-
torum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam injustus, tam
avidus, tam avarus, quam qui multorum alimenta suum non
usum, sed abundantiam & delicias facit? Neque enim minus est
criminis habenti tollere, quam cum possis & abundes, indigen-
tibus denegare. Esurientium panis est quem tu detines, nudorum
indumentum est, quod tu recludis. Tot te ergo scias invadere
bona quot possis prestare quod velis. Recte ergo hi ipsi
Mammona in horreis quotidie adorantes, à Magi-15.
stratu cogi possunt, ad vendendum perceptos ex pro-
prio fundo fructus; Sed a quo Magistratu, & quo pre-
tio illa ipsa venditio fieri debeat, ulteriori videbatur
indigere disquisitione, quæ, cum ab hac materia non
adeo sit aliena, ideoque ejus discussionem *sequent. cap.
3. reservabo.**

Progrediendum itaque ad tertium Dardanario-16.
rum genus est, ad quod refero illos, qui pondera &
men-

mensuras falsant, sive qui stateris & mensuris adulterinis utuntur *d. L. Annonam §. 1. & 2. ff. de Extraord. Crimin. & L. in Dardanarios 37. ff. de Pœn.* Quod vero etiam hi ad Dardanarios sint referendi, non tantum inde colligi potest, quod Dardanus, è quo Dardanarios originem trahere perhibent, non solum magicis artibus annonam vexaverit, & frumenta in sua horrea averterit, sed & falsis mensuris in admetiendo usus fuerit, uti dictum *supr. c. 1. n. 5.* Sed exinde facile etiam liquet, quia in *d. L. 6. Dardanariis* annumerantur, ea nimirum propter, quia annonam quoque gravant; Et in *d. L. 37. ff. de pœn.* expresse Dardanarii vocantur, ut dubitandi amplius ansa sub sit nulla, quo minus & hos Dardanariis annumerem. Quomodo autem annona stateris adulterinis & falsis mensuris oneretur *infra c. pen. & ult.* se dicendi occasio exhibebit.

17. Explicatis jam quadantenus tribus hisce Dardanariorum generibus, de duobus adhuc casibus videndum erit, qui à Dd. referuntur, quorsum referendi illi sint, ad Monopolium, an ad Dardanariatum: Omnes enim casus in Lege comprehendere, quodammodo Legislatori fuit impossibile, cum natura novas deproperet edere formas per *L. Tanta 2. §. 18. C. de V. I. E.*
18. Illi itaque qui de novo emergunt casus ad similes in Lege expressos veniunt referendi. *Conf. L. 10. 12. & 13. ff. de Legib.* Sic illi, qui in foro plus æquo offerunt, speciali Anathemate in jure nostro haud feriuntur, refrenanda tamen, atque per legitimos trames calumniantium horum expellenda iniquitas est uti *Imper. loquitur princ. Proæn. institut.* cum Reip. inter sit

terfit, ne delicta maneant impunita per *L. 51. §. 2. ff. ad L. Aquil.* ideoque hi Dardanariis jure merito non tantum comparantur, sed iisdem quoque poenis subjiciuntur. Quamvis enim quisque rei suae Moderator 19 sit atque arbiter *L. 21. C. Mandat. & L. 48. ff. de Pact. reip.* tamen quoque expedit, ne quis re sua male utatur *§. fin. Just. de His qui sui vel al. jur.* Hinc notabilem praedicta regula patitur limitationem, quod non procedat, si liberrimus ille usus propriae rei vergat in praejudicium tertii. *Jacob Menoch Consil. 226. n. 50. & 51. & eum citans Aug. Barbosa in Axiomat. lib. 16. cap. 40. n. 11.* Ita quoque in hoc passu sese res habet; Eo ipso 20 enim quo justo plus in foro alter offert facili negotio efficere potest, ut venditor nemini, praeterquam sibi vendat, cum tantum pretium offerentem emptorem venditor haud facile possit invenire. Vel reddit Emptor ejusmodi injusta oblatione pretii venditorem obstinatum, ut ille propterea quod superest fructuum minoris vendere recuset. Tertii ergo hic versatur praejudicium, qui alias aequiori pretio hanc rem potuisset comparare. Imo ipsi quoque Reipubl. damnum tali modo infertur; Carior enim eo ipso annona red- ditur. Siquidem dementis foret mentis venditor, si cum Emptore plus justo offerente non vellet libentius, quam cum eo, qui minus illo offert, contrahere. Quanquam si ad Poli forum ejusmodi venditorem re- 21 ducere vellem, aliter forsan de eo foret pronuncian- dum. Confer de hoc Dardanariorum genere *Dn. Struv. Exerc. 48. ad ff. th. 79. Cöler. de aliment. lib. 1. c. 17. n. 32.*

Porro ad Dardanarios hos quoq; referri posse e-

stimaverim, qui menses immaturas vel fructus adhuc in herbis latitantes, ob caritatis metum coemunt, quos ipsos ad Dardanarios quoque retulit *Dn. Struv. d. Exerc. 48. tb. 79.* Sed annon plane illicita ejusmodi futuræ messis emptio sit, hic opportuno loco quæri posse videtur? Felicissime autem hanc ipsam quæstionem expediri posse existimaverim, si modo moderna ac hodierna Imperii nostri jura, ab anterioribus illis, quæ in Corpore juris habentur, separantur. De jure enim Pandectarum res dubio carere videtur, cum eo jure licitam esse hanc venditionem, communis sit sententia in ipsis juris nostri textibus fundata, ut in *L. 8. pr. ff. de Contr. ab. Empt. L. 78. §. ult. ff. eod. L. 25. ff. de Action. Empt. Conf. Ampliff. Dn. D. Brunneman. Diss. de Spe cap. 3. n. 2. Wissenbach. P. 1. Exerc. 34. ad ff. tb. 9.* Hoc ipsum tamen hodierno jure, quod in Imperii Recessibus habetur, non quidem plane abrogatum, illa ipsa tamen Legum laxitas restricta quadantenus, ac intra certos redacta limites est, ita, ut quidem liceat vel emere immaturos fructus, vel mutuo dare agricolæ pecuniam, ut solutionis loco reddantur fructus, absque tamen omni fraude & dolo hoc fieri debet, ita, ut mutuans tanto pretio accipere teneatur frumentum, quanto communiter venditur, non vi-
 22
 23
 liori. *Vid. Reformat. Polit. de Anno 1548. tit. von Verkaufung der Früchte auf dem Felde. Et Ordinat. Polit. de Anno 1777. tit. 19.* ubi dicitur: Daß solch leihen zwar erlaubt seyn soll; jedoch daß dasselbe Vorleihen oder zuvor außgeben anders und mehrers nicht / als auf den Schlag und gemeinen Kauff / was nemlich der Wein oder Getreide zur
 Zeit

Zeit des Contracts, oder aber vierzehnen Tage die nächsten nach dem Herbst oder Erndten gelten wird / beschehen &c. Et postea in fine subjungitur pœna in contra facientes; So hierinn einiger Vorthell/ Gefahr Argelist oder Betrug gebraucht würde/ so wollen Wir hiermit ernstlich / daß solcher Abkäufer oder Aufleiher die Haupt-Summa verlohren/ und darzu von der Obrigkeit/ ob auch gleich der arme Mann nicht klaget/ ex officio, nach Gestalt und Gelegenheit der Sache/ an Ehren und Guth gestraffet werden soll. Ex quibus patet, non tantum prohibitam esse ejusmodi venditionem, fraudulentam nimirum, sed etiam pœna gravissima ejusmodi Emptorem adfici. Amissione scilicet pretii dati, & alia extraordinaria quoque pœna, quæ ipsi judicis officio est infligenda.

CAPUT III.

AN

DARDANARIUS AD VENDENDUM POSSIT COGI.

Naturalia jura inter alia à Civili in hoc potissimum distinctionem sortiuntur, quod illa, quia divina quadam providentia constituta, firma semper atque immutabilia permaneant; Jus civile vero sæpe, imo quam sæpissime mutari soleat, teste Sacratiss. Imp. Justiniano in §. sed naturalia II. Inst. de I. N. G. & C. Effectum nobiliorem non esse sua causa, apud Philosophos πολυτελεύτηον est. Civilium Legum causa quæ est? Homo est; Sed quia cum humanis omnibus ita comparatum, ut nihil in illis perpetuum sit,

- ita quoque sese cum legibus civilibus res habet per *L. Tanta 2. §. Sed quia divine 18. C. de Vet. Jur. enucl. Novel. 74. pr. Nov. 98. proœm.* Hinc abrogari, emendari, ampliari, declarari, limitari, in jure nostro, & præprimis in Novellis Constitutionibus Jura civilia videmus. Non tamen id semper vitio dandum Legislatori est, cum interdum summa necessitas, subditorumque utilitas hanc ipsam correctionem efflagitet. Eluscescit exinde, quid sentiendum de quæstione illa sit, An ad res suas vendendas cogi quis possit: Cujus quæstionis discussionem *cap. præced. n. 15.* pollicebar. Et quidem videbatur nulla huic quæsito difficultas subesse, præsertim cum negativa ejusdem resolutio expressis atque firmissimis juris nostri suffulta textibus sit. Sic in *L. 11. C. de Contrah. Empt. L. 13. in fin. C. eod. junct. L. 1. C. de Rescind. vendit.* manifeste hæc quæstio deciditur. Dominum scilicet invitum non posse compelli ad rem suam vendendam. Accedit ratio, quod nec aliquis invitus compellatur contrahere per *L. 5. de Obl. & A. L. 15. C. de Jur. delib.* Gravis enim hæc esset injuria, quæ inani honestatis colore velatur, ut homines de rebus suis aliquid facere cogantur invitis, uti Impp. *Valent. Theodos. & Arcad. rescribere in L. 14. C. de Contrah. Empt.* Ampliant hoc ipsum, etiam justum pretium offeratur, non tamen aliquem cogi posse ad vendendum, per *L. Nec quasi 70. ff. de Rei Vind. & L. 9. ff. Rer. amot.* Vid. *Augustin. Barbosa, & quos ille citat. lib. 9. Axiomat. c. 5. n. 2.*

Quoniam vero Regula fere nulla est, quæ non ali-

aliquam patiatur exceptionem, ita quoque dicta regula: Quod nemo invitus vendere cogatur, non unas admittit exceptiones, quarum septem enumerat *Consultiss. Dn. D. Brunnem. Comment. ad d. L. ii. C. de Contrah. Empt. ubi quoque Conf. Godofred. lit. e.* Sequentem tamen hic adduxisse sufficiat: Nimirum Salus Reip. quæ suprema Lex est, sicuti illa plerasque Leges ad statum suum accommodat, non semper attenta Juris Civilis subtilitate *L. 51. §. 2. vers. ejusdem ff. ad L. Aquil.* Ita etiam huic Regulæ notabilem parit exceptionem *Mench. Arbitr. Jud. 2. lib. 2. 6 as 462. n. 26.* Sic si circumspicienda Civitas aliqua vallo foret, & impedimento essent domus quædam, cogi omnino possunt ædium illarum Domini, pecuniam pro ædificiis recipere, ac ita inviti vendere. Ne scilicet privata ejusmodi ædificia impedimento sint, quo minus illud, quod ad publicam utilitatem spectabat, ad quam Castella quoque non immerito referuntur, in effectum possit deduci. Illa enim, quæ communiter omnibus profunt iis, quæ specialiter quibusdam utilia sunt, præponenda dicit *Justinianus Imp. in Nov. 39. cap. 1.* Ita, si domus alicujus commoda sit ad Palatium Principis, aut Ecclesiam extruendam, cogi potest Dominus, ut justo pretio vendat, quod *arg. L. 14. §. fin. ff. quemadm. Servit. amitt. & L. si quis Sepulchrum 12. pr. ff. de Religios. & Sumpt. fun. colligit Dn. Hahn. Observat. ad Wesenb. Paratit. tit. de Contrah. Empt. n. 5. Ludovic. Molina de I. & I. Tract. 2. Disp. 34. n. 2.*

Eadem Exceptio obtinet tempore Caristias, ubi o-

- mnino aliquis ad vendendum cogi potest, ut nimirum ita publicæ inediæ consulatur, quod ex *L. 1. §. Curacarnis 11. ff. de Offic. Præf. Urbi probare & deducere nituntur. Conf. Nobiliss. Dn. Brunnem. Comment. ad L. Omnia 1. C. Condit in publ. horr. Dn. Hahn. ad Wesenbec. d. 1. Dn. Struve Exerc. 23. th. 7. Godofr. ad d. L. 11. C. de Contrahend. Empt. lit. e. Schneidevv. ad tit. Inst. de Emption. & Vend. §. fin. n. 7. & seqq. Treutler vol. 1. Disp. 28. th. 3. lit. C. & D. & ad eum Bachov, & Hunn Joach. Schepliz ad Consuet. March. P. 4. tit. 7. §. 2. n. 3 seqq. & tit. 5. §. 7 n. 2. Molina d. Disp. 341. n. 4. Anton. Perez. ad tit. C. ut nemin. lic. in coempt spec. se excus. n. 1. & in tit. de Condit. in publ. 9. horr. n. 14. Ubi addit, quod locuples teneatur gratis pauperibus erogare trumentum; Et posse pauperes implorare officium Judicis ut sibi subveniatur, quod IOEX Covarruvia & Bobadilla defendit Perez d. 1. Quæ verro de coacta venditione dicta, ea extendit Excel. Dn. Brunnemann, ut nec generali sanctione, nec Imperiali Rescriptio, nec privilegio, nec judicato quis ab hoc onere se excusare possit, quo minus teneatur frumentum vendere, ratione desumpta ex publica necessitate, quæ Legem vincit. Vid. ille in Comm Cod. L. Ut. ut nemin. lic. in empt. specier se excus. Coler. de Aliment lib. 1. c. 17. n. 39. qui tamen inter Privilegia ibidem distingvit.*
- II. Procedunt autem dicta hætenus, si ipse cui invito venditio injungitur, rebus ad victum necessariis abundet: Secus vero si vix tantum possideat, quantum ad propriam familiæque vitam sustentandam ipsi est neces-

necesse; Cum ordinata Charitas incipiat à se ipsa, & proximi vita ita curæ alteri esse debeat, ne propria inde capiat nocumentum. Ad illa itaque vendenda tantum quis cogi potest, quæ superflua sunt non vero ea, quæ usus sui gratia comparavit, per *L. 2. C. ut nemin. lic. in coempt. specier. se excus.* de cujus tamen Legis Autoritate possit quis dubitare, cum eam tantummodo restituerit Cujacius ex Basilicis *Conf. Perez ad d. t. C. n. 10. Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. lib. 36. c. 30. n. 3. Coler de Aliment. lib. 1. c. 17. n. 31.* Deinde, quod dictum tem- 12 pore caritiæ cogi quempiam posse ad vendendum, id ita intelligendum est, si modo etiam pretium justum pro re vendenda offeratur. Si vero justo pretio vendere recuset, tunc puniri à Magistratu potest, *Vid. Bartol. ad d. L. Annonam n. 1.*

De pretio inter Dd. ad huc controversia move- 13 tur, an justum debeat esse, an vero etiam in justum sufficiat? Utraque sententia suis non destituitur Patronis; *Vid. quos allegat. Treutler. vol. 1. Diss. 28. th. 3. lit. D.* Justum pretium solvendum esse, æquitati convenientius videtur. Durum enim atque grave foret, Domi- 14 num, qui tamen, rerum suarum moderator est atque arbiter *L. 21. C. Mandat.* non solum cogere, ut rem suam vendat, sed etiam ut injusto & viliori pretio vendat; Cum videatur publico bono eo satis consuluisse, dum rem suam invitatus vendidit. Imo semper justum atque æquitati consonum est, illum qui in uno gravatur, debere in alio sublevari, ut ita quoque hic loci gravamen illud invitæ venditionis, pretii proportionem justa veniat resarciendum, Probant idem
arg.

arg. §. 2. *Inst. de his qui sui vel al. Jur. Dn. D. Brunnemann. Comm. ad d. L. II. C. de Contrab. Empt.* Hunnius ad Treutl. vol. 2. *Disp. 2. P. 1. th. 3. lit. D.* qui idem latissime persequitur. vol. 1. *Disp. 1. th. 5. quest. 34.* Idem hic in Marchia in casu, quo Rusticus vendere cogitur prædium Nobili,
 15 obtinere tradit Schepliz in seqq. verbis. Wenn ein Juncker seinem Bauren ein Gut abkauft / muß er ihm bahr über auff einmahl die volle Bezahlung thun / denn weil der Bauer gedrungen worden zu verkauffen / *gravatus in uno intelligatur sublevatus in alio.* Vid. ille ad *Cons. March. P. 4. tit. 8. §. 6.* Quod ipsum etiam ex *Reversu Electorali de Anno 1540. & 1602.* patet ; Daß sie den Bauren / so sie außkauffen wollen / ihre Güther nach Würderung / was sie gelten möchten / gebühlich bezahlen. Schepliz d. tit. 7. §. 2.

Qui pro viliori ac minus justo pretio pugnant moventur *L. si pendentes 27. §. si quid Cloacarii 3. ff. de Usufruct.*
 16 & quemadm. quis utat. Ubi possessores certam partem fructuum Municipio viliori pretio addicere solent, propter transitum exercitus. De quo transitu potest conferri *Nov. 130. cujus Rubrica ; Quomodo oporteat milites transitum in Civitatibus facere & de introitu.* Allegant etiam *L. 2. §. 2. & 4 ff. ad L. Rhod. de jact.* Ubi agitur de æstimatione rei projectæ in mare propter commune commodum, ubi in §. 4. dicitur quod non ad rem pertineat, si res, quæ amissæ sunt, pluris venire potuerint quoniam detrimenti, non lucri fiat præstatio. Vid. *Andr. Dinner. de just. rer. pret. c. 4. Treutler. vol. 1. Disp. 28. th. 3. lit. D.*

17 Hæc ita pro & contra in utramque disputantur par-

partem, quæ tamen Disputatio, si modo ambiguitas Phræseos *justi pretii* recte explicetur, in consonam Harmoniam deduci facillimo negotio potest. πολύσημον enim justum pretium est, ut id egregie deducit Dinnert. d. *Tract. quest. 2.* Cui justum pretium dicitur illud,^{18.} quod ex Emptorum licitatione venditor consequi potest, velut in auctionibus & venditionibus sub hasta, cujus rei exemplum habetur in *Auth. hoc jus porrectum C. d. S. S. Eccles.* Aliter justum pretium determinat Paul.^{19.} Matthias Wehner. in *Observat. Pract. sub voc. Anschlag der Güter p. m. 22.* ubi dicit. Rei mobilis verum pretium illud existimari, quanti tempore emptionis communiter valuit nach dem gemeinen Mark-Kauff per L. *Pretia 63. pr. ff. ad L. Falcid. c. 1. X. de Empt. & vendit.* ita ut non attendi debeat unius aut alterius in foro publico pretium, sed quanti communiter vendatur.²⁰ Afflict. *Decis 316. n. 5. citat. à Wehner. d. l.* His addit Perez ad tit. C. *ut nemin. lic. in coemp. specier. se excus. n. 5. in fin. & Bachov. ad Treutl. d. th. 3. lit. D.* tertium modum, quo pretium justum dici possit; Scilicet, si Magistratus pretium certum atque moderatum præfiniat, uti caritatis tempore fieri videmus, quod pretium omnino justum dicendum, si nimirum in sensu absoluto consideretur; Secus si respectu illius temporis, quo pretium statuitur, ubi carius venditur communiter, ut ita injustum possit videri, cum tamen in se & sua natura sit justissimum.

Nam quando pretium à Magistratu certæ ali-^{21.} cui rei constituitur, sane, non præcise illud spectandum

E dum

dum tempus est, quo pretium statuatur, quia id plerumque accidit tempore arctioris annonæ; sed etiam illud considerandum, quo ipse Dardanarius fructus vendendos percepit, quanti tunc fuerint. Hisce itaque temporibus collatis, medium aliquod investigandum à Magistratu est, & ita pretium pro proportionem temporum constituendum. Et hoc pretium justum omnino dicendum; illud vero injustum potius appellandum, quod venditor alias per speciem quandam Monopolii potuisset ab indigentibus suis concivibus extorquere. Rationabiliter itaque instituenda illa pretii moderatio; Quamvis enim in Principe potestas sit ad coercendam hominum avaritiam, & ad moderanda pretia rerum, hoc tamen fieri debet, quantum intra limites æquitatis bonum commune flagitat, ut ita circumstantiæ ponderandæ ante omnia veniant, quæ ex rei natura pretium vel augendum vel minuendum suadent: Et hoc si observetur, talem pretii moderationem etiam in foro conscientiæ obligare, tradit *Ludovic. Molina de I. & I. Tract. 2. Diss. 364. n. 3.* & in *n. 5.* præsumendum dicit, pretium juste ac legitime esse statutum. Subditorum quoque genium à Magistratu frumenti pretium statuente attendendum esse, autor est *Caspar Klock, de Contribution. cap. 1. n. 369. seq.*

23. His ita præsuppositis facile erit prædictas opiniones conciliare; Illi qui justum pretium requirunt, facile concedent etiam illud justum esse, quod à Magistratu constituitur & ita in sensu absoluto justitiam pretii

pretii considerant. Illi vero qui minus justum seu vilius pretium admittunt, respectu pretii justitiam considerant, nimirum respectu illius temporis, quo venditur, quod plerumque tempore Caristiæ fit. Quia enim eo tempore arctior annona est, vilius quoddam admittunt pretium, respectu scilicet illius, quo commune venditur quod *supr. n. 19.* etiam justum dixi, & hujus respectu pretium taxatum à Magistratu injustum, absolute tamen si consideres justissimum. *Confer. Bachov. ad Treutler. d. th. 3. lit. D. Perez. Comment. Cod. d. tit. n. 5.*

An autem à Magistratu determinari²⁴ pretium possit, & à quonam id fieri debeat? opportune hic loci quæri potest; Prius hujus quæsitum membrum non adeo controversum est, præsertim cum notum ex Politicis Principiis sit, Magistratui, superiori nimirum, jus esse de bonis subditorum statuendi, quod eo minus dubium est, quo magis illa ipsa Principis circa bona subditorum dispositio, non excedit honestatis limites, sed potius in commodum ipsorum civium vergit. Sicuti itaque condit Leges justas circa alia, prout communi bono expedire judicaverit; Ita etiam statuit pretia rerum, ut æquitati conformia bonoque publico salubria ac convenientia reddantur.

De eo major controversia movetur, à quonam²⁵ Magistratu statui pretium debeat atque determinari, à Summo nimirum Principe, an à Magistratibus quoque inferioris subsellii, aut Civitatibus etiam Municipi-

26. palibus? Et quidem ad decisionem hujus rei quod attinet, existimaverim, optime dici posse cum *Ludovic. Molina de Just. & Jur. Tr. 2. Diss. 364. n. 1.* Potestatem hanc in supremo Principum residere potissimum, in reliquis vero Reip. moderatoribus ab eo derivatis ac dependentibus, quantum Legibus, consuetudine, aut peculiari id facultate fuerit concessum. Hoc ipso præsupposito, facile quis omnibus ex hac quæstione oriundis dubiis poterit obviare. Nam Princeps hoc jus habet, quia Princeps est, quia summus est *L. Princeps 31. ff. de Legib.* Habes hoc jus, quia omnis potestas in eum per. *L. Regiam à populo translata est §. 6. Inst. de I. N. G. & C. L. 1. ff. de Constit. Princ. L. Deo Autore*
27. *§. 7. C. de Vet. jur. enucl.* Quanquam in his textibus populum verius dici putaverim instrumentum transferendæ Majestatis, quam causam ipsius, præsertim si hac in re Sacer consulatur Codex, qui nullam homini in hominem potestatem concedi posse, nisi à Deo Ter Optimo Maximo, expresse satis adstruit. *Vid. Rom. c. 13. vers. 1. seqq. 1 Pet. c. 2. v. 13. Job. 19. v. 11. Conf. Sapient. c. 6. v. 4.* Quicquid itaque potestatis exercetur in Republ. Monarchica nimirum, illud omne à Principe, tanquam ab immoto arcessendum fonte est. *Theodor. Reinking. de Regim. Secul. & Ecclesiast. lib. 1. class. 5. cap. 7. n. 7.*
28. Quando ergo in hoc nostro casu emergit quæstio, an huic vel illi Magistratui jus determinandi rerum pretia comperat: videndum ante omnia erit, an ipsi concessum, vel alias diuturniori consuetudine hoc jus

jus sibi comparaverit. Exempla quædam, quibus concessum hoc jus subjungere operæ pretium erit. Præter Præfectum annonæ autem etiam Præfecto Urbi arg. *L. 1. §. Curæ carnis 11. ff. de Offic. Præf. Urb.* hoc tribuunt *Dd.* Quod enim in *d. L. 1.* dicitur curam carnis ut justo pretio præbeatur, ad curam Præfecturæ pertinuisse, ad frumenta quoque extendunt, propter *L. 1. C. de Frument. Urb. Constantinop.* quæ ipsa Lex Inscripta est Urso Præfecto Urbi. *Conf. Decian. pr. Crim. lib. 7. c. 22. n. 10.* Godofred. *ad L. 2. Pr. ad ff. ad L. Jul. de Annon. lit. f.* Episcopis etiam concessam hanc esse potestatem, patet ex *c. 1. de Empt. & vendit & L. 1. C. de Episcopal. audient.* Ubi Episcopo injungitur provide-
re, ne negotiatores modum mercandi excedant; Ex quo textu colligunt; Episcoporum esse per censuram Ecclesiasticam compellere Mercatores, ut res ad vitam hanc necessarias vendant, quando earum rerum est inopia & caritas. *Vid. Excellentiss. Dn. D. Brunneman. Comment. Cod. ad d. L. 1. Petr. Gregor. Tholosan. lib. 36. Syntagm. c. 30. n. 12. Mart. Cöler, de Aliment. lib. 1. c. 17. n. 35.*

An autem Civitatibus quoque Municipalibus hoc moderandi pretia jus competat, non conveniunt inter se Doctores. Non pauci sunt quibus affirmativa arridet sententia, quod tamen simpliciter non posse procedere ipsi confiteri habent necessum. Contrarii enim sibi vident textum in *L. fin. §. 1. ff. ad L. Jul. de Annon.* ubi jus ordini cujusque civitatis esse grani pretium, quod invehitur, statuere de-

negatur. Varie respondent ad hanc Legem; eam vel accipiendam esse de pretio injusto, uti sentit, *Barthol. ad L. Imperator. ff. ad L. Jul. de Annon.* Vel de grano non venali, quod ejus pretium determinare non possit, quam responsionem ex *Purpurato Consil. 428. n. 34. seq.* & *Bald. ad L. l. C. de Episcop. aud. adducit. Andr. Dinner. d. Tract. quest. 3. n. 3.* Sed prior responsio vim facit textui, quæ simpliciter de pretio loquitur. Posterior limitatio vero venit hic in quæstionem; Quærebatur enim an tempore annonæ à Magistratu posset pretium statui etiam rebus non venalibus; Ergo quod quæsitum fuit, ex textu *d. L. fin.* non posse colligi; testantur ipsi.

- 33 Concludo ergo propter *d. L. fin. §. 1. ff. ad L. Jul. de Annon.* & propter regulam *supr. num. 36.* fundamenti loco præsuppositam; Municipio regulariter jus determinandi pretium non competere, nisi hoc ipsi concessum. Statutum tamen ejusmodi, quod ad uberatatem & levamen annonæ factum ab inferioribus Magistratibus valere putat, *Tiber. Decian. Tract. Crim. lib. 2. 34. num. 35. & lib. 7. cap. 22. n. 18.* Debere tamen ejusmodi statuta esse universalia, si autem contra singularem personam facta, ea non valere, asserit *idem n. 18.* Et sic statutum, ut quilibet teneatur vendere frumentum tanto pretio valere; Illud vero, quod Titius teneatur vendere frumentum tanto pretio, non valere dicit; quam sententiam *Bartoli* quoque esse in *L. Nemo 9. n. 2. C. de Jude & Calicol. testatur Dinner d. 34 n. 3.* Princeps itaque solus extra casum concessionis

nis factum hoc jus atque tectum retinebit, ita quidem ut ejusmodi Principis taxationem, si modo intra limites æquitatis permanferit, adeo justam dicat *Ludov. Molina d. Disput. 364. n. 2.* ut quævis transgressio pretii ita taxati sit contra justitiam, utpote latitudinem justii excedens, ac proinde, ut ita eo excessu venditor supergredi dicatur fratrem suum, contra illud *Pauli 1. Thessal. 4. v. 6.* teneatur id restituere, licet non sit ultra dimidium justii pretii, quoniam in iis quæ Lege sunt taxata, locum non habet *L. 2. C. de Rescind. vendit*, sed potius pro quocunque excessu datur actio: Et hanc sententiam commune esse dicit *Molina d. n. 2.*

Hodie plerumq; certis personis officium taxandi 35 frumenda demandari solet pro diversitate locorum ac Provinciarum, quæ taxatio etiam extra casum necessitatis utilissime quotannis institui potest. Sic in 36 Marchia nostra est *Revers. de Anno 1550.* ubi de certo pretio frumenti & cerevisiæ singulis annis statuendo agitur, adhibitis ad hoc negotium certis personis tam Nobilibus, quam Civici ordinis, quam tamen Constitutionem in observantiam deductam negat. *Schepliz. Consuet. March. P. 4. tit. 4. §. 5. n. 2.* In *n. 3.* tamen subjicit, in Nova Marchia quoad taxationem cerevisiæ hoc obtinere, daß jeder Zeit zweene der Eltesten und nahe Angesehenen von Adel mit verschrieben werden / und soll auch den Bauren weder zu Augst / noch andern Zeiten das Bier kein mahl höher / dann wie es also taxiret / gegeben werden.

Ex eadem ratione, ex qua Principi potestatem 37 esse

esse statuendi quævis circa Subditos, ut nimirum caristia evitetur, asserui, hæc quoque potestas pleno fluit alveo; Quod Princeps tempore caristiæ, vel ob metum tantum caristiæ, prohibere subditos possit, ut frumentum extra territorium exportetur. Ipsa enim æquitas suo quodam jure hoc videtur exposcere, ut prius provideatur incolis, apud quos nata frumenta sunt, quam exteris, uti ex Cassiodor. *lib. 1. Epistol. 34. tradit Hugo Grotius de Jur. Bell. & Pac. lib. 2. cap. 2. in not. ad n. 19. Conf. æquitatem hujus prohibitionis prolixè declarans Martin Coler. de aliment. lib. 1. cap. 17. n. 8. qui in seq. numm. multas hujus rei ampliationes & limitationes subnectit.*

38. In Marchia quidem ab hac prohibitionè exportandi frumenta Nobiles & Prælati exempti videntur, per *Revers. de Anno 1534. verb. sonst soll denen von Prälaten/ Herren und Ritterschafft ihre eigen Getreidig und Pacht Korn / auch Wein / so viel sie dessen über ihre Nothdurfft haben werden / zu Wasser und zu Lande zu verschühren gestattet werden /* quod refert Schepliz. *d. L. P. 4. tit. 5. §. 7. num. 1.* Hoc ipsum tamen perpetuum esse vix crediderim, præsertim cum Edictum Sereniss. & Potentiss. moderni nostri Electoris *Anno 1662.* promulgatum, quo frumenti exportatio prohibebatur, contrarium docuerit, nec hos ab hac prohibitionè exemerit; Quo ipso Edicto quam bene consultum universæ Marchiæ fuerit, nemo est, qui nesciat. Pejori enim, imo pessimo loco fuisset hodie annona, nisi saluber-
rima hac Constitutione frumenti exportationi ob-
viam

viam itum; ac generali sanctione omnibus indistincte ea interdicta fuisset.

Hinc dicta deprohibita frumenti exportatione pro-40 cedunt etiam, licet Privilegium alicui concessum sit, quod possit singulis annis certam frumenti quantitatem evehere; Illud Privilegium enim cessabit tempore Caristiæ, & propter publicum interesse ac commodum suspendendum. Censetur itaque tale privilegium conditionale esse, & hanc tacitam adjunctam habere limitationem; si annus non sit sterilis, & provisum sit Provinciæ, cui ante omnia providere Principis incumbit curæ. *Anton. Perez. ad tit. C. ut nem. lic. in coempt. specier. n. 2. Conf. Schepliz. loc. cit. n. 2. & 3. qui citat. Andr. Knichen. de Jur. Territor. c. 4. n. 363. seqq. & Francisc. Pfeil. Consil. 100. n. 9. Poterit & conferri Menoch de Arbitr. Jud. qvæst. lib. 2. cas. 569. n. 8. qui ibi-41 dem subjungit; ejusmodi crimen, quando nimirum tempore caristiæ aliquis frumentum exportat, apud Mediolanenses puniri aliquando pœna mortis naturalis, aliquando Banno, aliquando pœna triremium, aliquando arbitrarie. Apud Græcos fustigatione punitos esse ejusmodi delinquentes, ex Cicerone probat Petr. Gregor. Tholosan. Syntagmat. Jur. lib. 36. c. 30. num. 7.*

CAPUT IV.

DE

HIS, QUI DARDANARIATUM NON INCURRUNT.

EX fine omnis dijudicatur actio. Ille si malus sit hæc i. bona esse non potest; Designat enim qualis res censenda sit, c. *Fraternitatis 6. in fin. X. de Frigid. & Maleficiat.* Finis
F au-

- autem ex intentione cognoscitur. Hinc primus in intentione finis, & ultimus in executione, *per L. 1. C. de Exec rei jud.* Crimen omne, licet atrocissimum primo videatur intuitu, tale esse definit, si intentio ad finem nocendi nimirum animus, desit. Exinde, quo animo quidvis factum sit, ponderandum ante omnia judici est. Non enim crimen omne quale videtur, tale statim pronunciandum.
2. In Dardanariis itaque & Monopolis etiam intentio spectanda. Sæpe aliquid Monopolium esse videtur, quod tamen non est; Sæpe itidem absque crimine committitur Dardanariatus. Finis has quoque diversificat actiones. Sic casus dari possunt, in quibus Monopolia conceduntur, ut tamen hic Monopolicam labem non incurrat. Licet enim quædam iniqua sint, talia tamen esse definunt, quando publica fiunt autoritate, bono communi id efflagitante.
3. Sic si Respubl. aliqua certis quibusdam ad victum necessariis rebus indigeret, quæ forsitan longius, & non sine summo periculo apportandæ; subditi verò huic oneri hisque ferendis sumptibus impares, tunc, quia utilitas publica id exigit, Monopolii Exercitium alicui concedi posset; taxato tamen atque moderato precio, attentisque circumstantiis omnibus concurrentibus, ne qui eo privilegio usuri sint, plus justo Rempubl. gravent. Et hoc modo inopi succurri, ærarium quoque mirum in modum augeri potest. *Magnific. Dn. D. Brunnemann, Comment. ad. d. l. Un. C. d. Monopol. Perez. in Comment. Cod. d. t. n. 3. Menoch. l. 2. A. 1. 2 cas. 569. num. 27. Ludov. Molina Tract. 2. de Just. & Jur. Disp. 345. n. 3. Ticer. Decian. Tract. Crimin. lib. 7. c. 21. num. 3. & 4.* Nec contra rationem ejusmodi Privilegii concessio

cessio est; Remunerandæ enim eorum molestiæ sunt, qui propter salutem Reipubl. & bona & corpus periculo exponunt præsentissimo. Plura Monopolii permissi exempla in medium proferri possent, si E. G. concedatur alicui, quod toto die fieri videmus, soli licentia librum aliquem intra decem vel viginti annos, prælo subjiciendi, eumque vendendi ob impensas in illum factas, &c. de quo *Dr. Henric. Hahn. Observat. ad Wesenb. Paratit. tit. de Servis. export. p. m. 1039.* Sed quoniam ejusmodi Monopoliorum enarratio prolixior quodammodo foret, & præter institutum, hac opera in præsens supersedebo; poterit tamen conferri *Abasver. Fritsch, in Comment. ad L. Un. C. de Monopol. c. 10.*

Antequam autem plane hanc de quorundam Monopoliorum justitia materiam faciam missam, Regulam hic quandam Principi in concedendo Monopolii privilegio observandam apponere allubescit; quam tradit *Ludov. Molina de Just. & 1. Tract. 2. Diss. 345. n. 3.* ubi dicit: *Privilegia ejusmodi tunc licere concedere, quando id postulat recta ratio, aut commune bonum, attentis atque expensis circumstantiis omnibus tam ex parte subditorum, quam ex parte Regis, atque illorum quibus conceduntur; Simulque attento, ut subveniendo communi bono quoad fieri possit, non magis graventur quedam Reipubl. partes, quam alie, quando ad omnes equaliter subvenire illi spectat; Et in præcedentibus dicit: Regem tunc à peccato excusat publica necessitas, in qua est, & Mercatores privilegium justè de causa illis concessum.* Caute ergo in hoc passu agendum Principi est, ne publicam, quam prætendebat, utilitatem in privatam commutet, quod ipsum exaggerat acriter *Tiber. Decian. de lib. 7. c. 21. n. 5.*

6. Sed ad Dardanarios revertor, inquirendo, annon quidam primo intuitu Dardanariorum Genium induisse videantur, qui tamen si accuratiori oculorum acie perspiciantur, ab iis sint alienissimi. Meminit quorundam *Jacob Cujac. lib. 10. Observat. c. 19.* quos ejectos aliquando urbe, revocatos esse commemorat, per Novellam Valentiniani *de Pantapolis ad urbem revocandis*, his verbis: *Græcos negotiatores, quos Pantapolas dicunt, in quibus manifestum est, maximam inesse multitudinem, magnamq; in emendis vendendisq; meribus diligentiam, ulterius non patimur urbis habitatione secludi, licet eos dissensio, & maxime invidia Tabernariorum, quàm venerabilis Roma utilitas à negotiatione submoverit: Id circo hoc edicto singuli universiq; cognoscant, Pantapolis ad urbem Romam redeundi negotiandiq; licentiam restitutam, ut cura pervigili ubertas populo miniretur.*
7. Sed hos ad Dardanarios vix retulerim ego, cum facile ex dictis colligere sit, hos annonam non reddidisse cariorum, sed potius eò omni studio annifos fuisse, quo omnis generis merces Romam afferrent, atque ubertatem exterarum rerum populo subministrarent, ut ita ex horum præsentia commodum, ex absentia vero incommodum in Rempubl. redundarit. Quicunque itaque annonam merces coemptas supprimendo, vel suas justo pretio non vendendo, falsasve mensuras constituendo, non reddunt cariorum, illi quoq; Dardanariatus crimẽ haud incurrunt.
8. Apparet porro exinde, quæ de *Thalete Milesio* ferenda sententia sit, de quo *cap. 1. n. 8.* dicebam, an nimirum ille à Dardanaria labe immunis pronunciandus? Quod verius affirmatur: Noverat enim ille, & prævidebat Astrologiæ beneficio, futuri anni caritiam, itaque ea, qua pollebat, sapientia impellebatur, ad coëmendas oleas, præparandasque officinas olearias ut ita futuræ inopiæ medendæ, aliquod quodammodo posset emplastrum invenire, Quod ali-

vero carius eas postea vendiderit, eo ipso non statim Dardanarius efficitur, cum pretium ejusmodi, quale tempore abundantis annonæ est, tale caritatis quoque tempore esse debere, dictu foret absurdum, Fraudulenta coëmptio, fraudulenta suppressio requiritur. Cujus fraudis cum fuerit expers Milesius, ipsius quoque criminis expers merito censendus. Secus ergo est, si tempore messis aliquis, 9. ubi frumenti abundantia est, tantam fructuum quantitatem coëmeret, ea intentione, ut posset eam suppressione inq; tempus annonæ arctioris asservare; Hic enim quia in causa est, quo caristia in Remp. introducatur., Dardanarius quoq; est: Emendo enim tantam copiam efficit, ut ita frumenti pretia accrescant, & cives ab ipso carius emere cogantur, de quo in c. 2. quos propterea lethaliter peccare dicit Molina d. Disp. 345. n. 7. ubi in seq. n. 8. ex eodem ratio-
cinio concludit; *Dardanarium aliquem non efficit, licet coëmptio, fructus, licet in tempus penuriæ asservet, licet animum carius vendendi & lucrandi;* Hoc enim si non crederetur, vix ququam mercatorum à Dardanaria immunem labe inveniremus. Illud tamen ita procedere putat; *Modo justo pretio currendi coëmptio & vendat postea a justo pretio etiam currenti, neq; impedimento singulis de Repub. sit tempore abundantia emere necessaria, aut copia magna frumenti coempta augeatur pretia rerū.* Hæc ille.

Nec Dardanarius ille dicendus, cui à Principe Licen- II. tia coemendi asservandiq; frumenta in tempus caristiæ conceditur. V. G. Si caritas immineat annonæ maxima etiam illa, quæ de Monopolio dicta paulo ante sunt, hîc locum habebunt: Scilicet posse Principem hanc potestatem concedere quibusdam, ut hi communicato consilio auxilioque, ac sumptibus hanc ad rem necessariis collatis quicquid frumenti, vel alias ad vitam necessarii possint conquirere, coemant, ac in tempus arctioris annonæ

12. asservent. Non autem liberrima his coemendi facultas concedenda, sed restringenda illa, inq; certos redigenda limites, ne in proximi vergat detrimentum. Reliquis enim etiam civibus danda licentia est, emendi, intra certum tamen tempus, quantum sibi suisque familiis ad alimoniam necessarium putaverint: Hoc tempore præterlapso, si quid fructuum supersit vel in provincia propria Principis vel in vicinis exterisque locis ac Regionibus, hi quibus in demandatum muneris est, coemere, atque ita, ne quid deliqui patiatur Respubl. in tempus caritiæ asservare possunt.
13. Vix tamen assererem, his ipsis quasi Dardanariis licere sibi pretium asservati frumenti proprio ausu ac libitu constituere, sed potius superioris hoc incumbet curæ atque provisioni, ne pretium istiusmodi justitiæ excedat cancellos. Illa itaque quæ *cap. preced.* de pretii determinatione dicta, hîc quoq; observationem merentur.
14. Aliud exemplum Dardanarii revera non talis exhibet Sacer Codex, Josephi nimirum, de quo *Genes. cap. 41. vers. 19. seq.* Hic enim, si ex primo obtutu ferenda sententia, omnino Dardanariorum pronunciandus esset primicerius. Septem enim annis frumentorum copia abundantissimis, undiqvaque tantam frumenti comparavit quantitatem, ut exæqvaverit arenam maris, & numeris amplius comprehendi ea neqverit, uti patet *ex Genes. d. c. 41. v. 49.* Hanc frumenti copiam tanto postea vendidit pretio, ut non tantum universam universæ Ægyptiæ pecuniam, sed etiam pecora, non tantum pecora, sed etiam agros & quid non Pharaoni acquisiverit. *Genes. 47. v. 14. seq.* Omnia tamen Dardanarii requisita hîc non
15. concurrunt; Quid enim Josephus faciebat, id publi-

ca autoritate faciebat; Non ipse turpis lucri cupidus erat, sed omnia in publicam dirigebat utilitatem. Non impediebat sua coemptione, quo minus & alii emerent, nec gravabat eo ipso annonam aut cariorum reddebat, cum septem illi anni abundantes tantam cuivis suppeditaverint copiam, ut nemini non licuerit ad satietatem usque colligere fructus.

Egregia sunt, quæ hanc in rem pro Josepho defendendo in medium profert *B. Lutherus Tom. VI. Witteberg. German. tit. von Kauffhandlung und Bucher fol. 295.* Es ist dieser Kauff und Handel Joseph kein Monopolion, sondern ein redlicher gemeiner Kauff gewesen / wie er im Lande gewöhnlich war; Denn er wehret niemand zur guten Zeit ein zu faffen. Es war aber seiner Weißheit von *GOTT* gegeben / daß er des Königs Korn / da es sieben Jahr wohl gerieth / einsammlet / da die andern nichts oder wenig einsammelten; Dann der Text saget nicht / daß er allein habe das Korn eingekauft / sondern habe es eingesamlet in Städten des Königes / haben es die andern nicht gethan / der Schade sey ihre. &c. quod ipsum in subsequentibus *B. Luther.* pluribus persequitur, & inter alia etiam hæc pro Josepho subjicit; Es meldet die Schrift nicht / daß Joseph darumb habe Korn eingesamlet / daß ers so theuer gebe / als er wolle; sondern er habe es gethan / daß Land und Leute nicht verderben: aber der Kauff-Geiz (quod vitium in Dardanariis conspicuum maxime) giebt so theuer er will / und sucht seinen Ruß allein / unangesehen / das Land und Leute verderben. Tantum itaque abest, ut vitio-^{17.} fa sit ejusmodi frumenti coemptio, in salutem publicam publica autoritate facta, ut potius, si omittatur illa, haud exiguum inde Respubl. passura detrimenti sit. Habet fane

sane Ægyptia de quo sibi gratulari potuerit, propter egregium illud & maximo dignum encomio factum Josephi qui nisi divina quadam inspiratione edoctus de futura illa per septennium caritate fuisset, illique sua, qua pollebat, prudentia obviasset, omnibus sane, quotquot in Ægypto degebant, fuisset pereundum. Conferatur hoc de Josephi facto *Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. Jur. Univers. lib. 36. cap. 30. n. 3. in fin.*

- De eo autem hic loci adhuc restat disquirendum;
18. Si contingat Principem aliquem ex probabilibus causis metuere futuri temporis caritatem; Huic vero levamen quærere desideret, colligendo fructus, eosdemque in tempus Caristiæ utilitatis publicæ causa asservando, si postea illa, quæ metuebatur, caristia in ubertatem annonæ convertatur, propter uberrimos, quos tellus genuerat, fructus & frumentum quod collectum antea, vetustate corrumpatur, quid Principi hoc passu faciendum? O-
19. ptimum huic rei sublevandæ consilium videntur illi suppeditare, qui Principem posse cogere subditos, in quorum videlicet commodum frumenta illa collecta undique ut singuli, pro magnitudine nimirum rei familiaris, recipiant partem hujus frumenti, & vel aliud fisco inferant, vel proportionato pretio emant, ne Fiscus capiat inde detrimentum. Conf. *L. 1. C. de Condit. in publ. horr. Tiber. Decian. Tractat. Crimin. lib. 7. cap. 22. n. 23. Anton. Perez. Comment. Cod. d. tit. n. 13.*

Quod ipsum tamen ita demum procedere dicendum, nisi culpa eorum, quibus cura domum frumentariorum commissa, corruptum frumentum E. G. Si forte tecta horreorum non fuerit refarta, ita ut pluvix potuerint pe-

petere frumenta; madore enim corrumpuntur facile; Vel si justo tempore non fuerint versa quod omne tamen incumberebat illis, ideoque hi ad damnum hoc resarciendum regulariter tenentur. *Anton. Perez. d. l. n. ii. Conf. Excell. Dn. Præses Comment. Cod. in L. 1. de tit.*

CAPUT V.

DE

POENA DARDANARIORUM

JURE CIVILI STATUTA.

Optima ratione Legis virtus in imperando, vetando, 1.
permittendo atq; puniendo consistere dicitur à Jcto
Modestino *in L. legis 7. ff. de LL.* Majestati enim le-
gislatoris ante omnia competit imperare, sed non impe-
rare semper, interdum & vetare, sed nec vitare omnia, in-
terdum & permittere quædam convenit; Permittenda
tamen non quævis, sed & punienda quædam. Pro diver-
tate actionum humanarum, diversa se Legis exerit virtus.
Sed evanesceret facile atque pessum iret omnis, quæ circa
Leges versatur, potestas, nisi poenæ in transgressores con- 2.
dignæ essent statutæ. Circumsepiuntur illis ipsis Leges
ac ita robur suum intactum conservant atque incolume.
Toties inde, Expedire Reipubl. ne delicta maneant im-
punita, in jure nostro inculcatur *L. ita vulneratus 51. §. 2. ff.*
ad L. Aquil. L. 9. §. 5. de Publican. L. Congruit. 13. ff. de Offic. Præ- 3.
sid. L. 14. C. de Pæn. Parili ratione & in nostra. *L. Annonam,*
explicatis modis quibus Dardanariatus contrahatur cri-
men, poena subjicitur, his verbis: *Pœna autem in hos*
varie statuitur. Nam plerumq; si negotiantes sint, negotia-

G

tione

tione eis tantum interdicitur; interdum & relegari solent. Humiliores in opus publicum dari. Variant hic poenæ pro diversitate tam personarum, quam ipsius delicti, quod omnino suos admittit gradus; Hinc vel negotiationis interdictio, vel ipsa Relegatio dictatur, pro gravitate nimirum ad-

4. missi criminis, æstimanda iudicis arbitrato. Extra ordinarium itaque Dardanariatus crimen est, hinc sub titulum de Extraordinariis Criminibus nostra Lex à Compilatoribus Pandectarum relata.

5. Sunt vero Extraordinaria crimina, quæ pro arbitrio iudicis extra solennem ordinem criminali iudicio singulariter coercentur L. 1. pr. ff. de Extraord. Crimin. L. 2. & L. 3. § 2. ff. de Crimin. Stell. Dn. Struv. Exerc. 48. th. 72. Wissenb. Vol. 2. Diss. 31. ad ff. th. 1. Zoef. ad tit. ff. de Extraord. Crim. n. 1.
6. Differunt ab ordinariis Criminibus in eo; quod hæc scilicet extraordinaria non, uti illa, habeant certas poenas, certis Legibus definitas, sed eæ commissæ arbitrio iudicis
7. sint. Decian. Tract. Crim. T. 1. lib. 5. cap. 2. n. 9. Iudex tamen non pro lubitu eas debet irrogare, sed pro personarum & admissi qualitate atque circumstantiis modo durius modo remissius animadvertere potest per. L. Hodie 13. ff. de poen. junct. L. perspicendum pr. ff. eod. ubi dicitur; quod iudex non severitatis aut clementiæ gloriam affectare, sed perpenso iudicio, prout quæque res expostulat, statuere debeat: Elegantia sunt quæ hac de re habet Bernhard. Zieriz in præfat. ad Const. Crimin. ubi inter alia ita: Temperamentum illud justitiæ & misericordiæ, quod ex lumine naturali etiam perspexit Marcianus in L. perspicendum ff. de poen. non debet esse affectibus obnoxium, non cerebrinum & somniatum, non idiotiticum aut in Gynæceo excogitatum sed jure ac Legibus fundatum ac omnino tale, ut Reipubl. & publico statui nequaquam sit perniciosum

*sum; ita etiam ne justitia in crudelitatem, nec misericordia in mol-
litiem aut Hypocrisim aliquam degeneret. Conf. Dn. Carpzov.
Pract. Crim. P. 3. quest. 133. n. 4. Wissenb. d. Dissp. 31. th. 2. Me-
noch. lib. I. de Arbitr. Jud Quest. p. 13. n. 15.*

Quod vero dictum est, certa Lege crimini extraor- 8.
dinario pœnam non esse statutam, primo intuitu absur-
dum quodammodo videri alicui posset, cum plerisque fe-
re criminibus, quæ sub *tit. ff. de extraord. Crim.* reperiuntur,
sua quoque, adjuncta reperiatur pœna. Sic ei, qui stu-
prum persvasit, perfecto flagitio dictatur pœna capitalis
in *L. 1 §. f. ff. de extraord. Crim.* Sic quæ partum abegit,
exilio multatur. *L. 4. ff. d. t.* Sic Sacculariis & Directa-
riis certa pœna indicitur *L. 7. ff. d. t.* Imo in ipso nostro
Dardanariatus criminæ expressa pœna reperitur. *d. L. 6. §.
1. d. t.* ut exinde male ejusmodi animadversio in talia deli-
cta arbitrio judicis committatur. Sed salva res est; cum 9.
cuilibet cognitum optime sit, has ipsas Leges quas in ti-
tulo *de Extraord. Crim.* conspiciamus, ut & alias omnes in
ff. tempore Justiniani Imper. non fuisse Leges, sed tan-
tummodo Responsa Prudentum, qui ipsi ob defectum
Legis, varie consulentibus de Crimine responderunt *Conf.
Anton. Matthæi de Crim. Prolegom. cap. 4. n. 10.* Et quamvis
hæc Responsa ab Imp. Justiniano vim Legum acceperint
quicquid enim in Pandectas relatum est, ita intelligen-
dum est, ac si Justiniani voluntate compositum esset per
Constit. Tanta de Confirmat. Digest. §. 10.

Licebit tamen adhuc judici pro arbitrio pœnam ir- 11.
rogare, quia illud ipsum ab Imp. in hisce criminibus ipsi
non est ademptum; ita tamen, ut, quantum fieri possit,
pœna in Lege proposita observetur, eademq; delinquen-
ti irrogetur; Nisi forsitan vel circumstantiæ aliud suade-

ant, vel consuetudo loci peculiarem poenam introduxerit *Conf. Wissenb. d. th. 2.* Quanquam in posteriori casu arbitrium, plane expiret, cum necessarium illud sit, & non arbitrarium, quod consuetudine est stabilitum, & sic poena consuetudine determinata, censetur à Lege definita, *Menoch. A. I. 2. Lib. 1. quest. 14. n. 5. & seq.*

Sed his, quæ jam jam prolata in medium sunt, quod nimirum Dardanariatus extraordinarium crimen sit, è diametro videtur obstare *tit. ff. ad L. Jul. de Annona*, & præprimis *L. 2. pr. d. t.* ubi ille, qui contra annonam fecerit, societatemve inierit, quo carior annona fiat, dicitur Lege Julia de Annona teneri. Jam vero tralatitii juris est, Legem Juliam de Annona ad publica pertinere crimina per *L. 1. ff. de Publ. Judic.* Si vero publicum est crimen, extraordinarium id dicere velle, maximam saperet absurditatem. Respondent hic quidam, quod Lex Julia tantum referenda sit ad annonam civitatis Romanæ; Extraordinarium autem de annonâ judicium spectare ad annonas aliarum civitatum. Alii dicunt, quod Lex Julia puniat gravantes annonam in Urbe non in Provinciis; Extraordinarie vero puniantur in Provinciis: Horum tamen sententias, quæ revera inter se conveniunt, refutat *Tiber. Decian. d. Tract. Crim. lib. 7. cap. 22. n. 19.* ubi propriam suam subnectit sententiam, & statuit; L. Juliam in tribus tantum casibus in Lege expressis locum habere 1. si aliquis annonam fraudaverit. 2. si aliquis Societatem iniverit quo annona carior fiat, & 3. si quis navem nautamve retineat, vel dolo malo faciat, quo magis detineatur *d. L. 2. pr. & §. 1. ff. ad L. Jul. de Annon.* Extraordinariam vero in Dardanariis animadversionem etiam tantum locum habere in casibus

sibus expressis per *de L. Annonam* (quos casus *supra cap. 2. n. 7. seq.* demonstravi) ut ita diversitas casuum diversas Le-
ges ac pœnas induxerit. Sed hoc passu illæ *L. Juliae* spe-
cies valde forent limitandæ, cum præsertim prima admo-
dum generalitate laboret, uti notat Godofr. *ad d. L. 2. lit. d.*
Tam enim Monopolæ quam Propolæ annonam frau-
dant, uti ita in Monopolium à Propolio & ambo hæc à
Lege Julia ægre amplius distingui posse videantur.

Plausibilior tamen altera Deciani sententia est, quam 14
dicto cap. 22. n. 20. & 39. tradit; ubi novum non esse asserit,
quod ordinaria crimina etiam extraordinarie puniantur
si forsitan casus eveniat, qui Lege ordinaria non compre-
hendatur. Sic injuria, quæ ordinarium crimen est, inter-
dum ordinarie punitur *L. 1. §. 1. ff. de Extraord. Crim. junct. L.*
fin. ff. de injur. Stuprum publica Lege, Julia nimirum,
vindicatur, interim tamen & certo calu extraordinarie
coercetur *d. L. 1. §. 2. ff. de Extraord. Crim.* idem in furto *L.*
fin. ff. de furt. Cont. L. fin. ff. de Publ. Judic. Eadem ratione
Dardanarii merces supprimendo annonam vexantes,
extraordinarie puniuntur in *d. L. Annonam* incurrunt
crimen Stellionatus *L. 3. §. fin. ff. de Crimin. Stellionat.* Sed
quoniam impræsentiamus tantummodo est, Legem
nostram enucleare, ideoq; ejus tantum mihi insistendum
vestigiiis est, Lege Julia & Stellionatus crimine suo loco
relictis.

Distingvuntur autem in nostra Lege personæ delin 15
quentes, in honestiores & humiliores, & ita pro earum
diversitate, diversæ quoque ipsis pœnæ irrogantur, quod
frequentius in jure nostro observare est. Vid. *L. Capitalium*
28. §. fin. ff. de pœn. L. 10. pr. L. 16. §. 3. & L. 38. §. 3. ff. eod. L. §. 1. fin.

16 *§ L. pen. ff. ad L. Cornel de Sicar. & simil.* Prima itaque pœ-
 na, quæ Dardanariis & quidem honestioribus (nisi forsi-
 tan Dardanarius honestus *σιδεργούλω* æquipolleat) dicta-
 tur, est NEGOTIATIONIS INTERDICTION, si vi-
 17 delictet Negotiatores sint. Levior hæc tanto crimine
 pœna videtur, sed revera talis non est, præsertim si Nego-
 tiatoribus haud infimi subsellii imponatur; Eo ipso enim
 rivuli, per quos aliorum substantias in proprium stagnum
 derivare satagebant, ipsis obstruuntur, atque ita modus
 acquirendi tam ea quæ ad victum, quam quæ ad amictum
 & luxum necessaria, ipsis adimitur, ut hac ratione pessimo
 loco res eorum esse incipiant.

18 Quod vero etiam Negotiationis interdictio pœnis
 annumeretur, expressus textus est in *L. Moris 9. § 9. & 10. ff.
 de pœn. junct. L. 1. §. 13. de Offic. Præf. Urbi.* Ubi tamen diffe-
 rentia constituenda inter has duas pœnas; quando scili-
 cet aliquis prohibetur emere; Vel quando ipsi negotiatio
 vel commercium interdicitur; Illud minus est, hoc majus.
 Qui enim emere prohibetur, vendere aut alienare non
 prohibetur: Secus in negotiatione interdicta, ubi nec
 19 venditio permessa. Videndum tamen, annon illi, cui inter-
 dicta negotiatio, rem suam oppignorare concessum sit?
 Est textus in *L. 24. ff. de Pignorib.* ubi dicitur: *In quorum fini-
 bus emere quis prohibetur, pignus accipere non prohibetur.* Ex hoc
 textu colligi posse videtur affirmativa quæstionis dictæ
 20 decisio: Responderi tamen ex præcedentibus ad hanc i-
 psam Legem facile potest, ubi in generaliore significato
 Negotiationis interdictionem accipiendam dixi; in stri-
 ctiori vero Emptionis prohibitionē. Qui negotiatur emit
 etiam. Qui emit, non statim negotiatur, sed & venditio

accedat necessum est. Ergo d. L. 24. quia de Emptione interdicta tantum loquitur, vix ad negotiationem poterit extendi.

Probabilior itaque ac verior negativa videtur, quod 21, nimirum negotiari prohibitus, & pignori dare posse prohibitus intelligatur, ex hac ratione, qui pignoris datio sub alienatione vel negotiatione latet; quicquid itaq; degenerate affirmatur, de specie quoque affirmari necessum est, Godofred. ad d. L. 24. ff. de Pignorib. lit. P. Probari idem potest ex L. fin. C. de reb. alien non alienand. ubi dicitur: *Quod qui alienare prohibitus, nec usumfructum dare, nec pignus vel Hypothecam constituere possit.* Ratio est; quia quicquid prohibitum est in termino prohibitum etiam est in via: Hinc prohibita alienatione, prohibitus omnis censetur actus, quo res illa à nobis ad alium transire possit. Anton Perez in d. t. Cod. de Reb. alien. n. 7. Gœddeus ad L. Alienationis 28. ff. d. V. S. Quæ ergo hic de alienatione prohibita dicta sunt, ob idemtitatem rationis ad negotiationem recte extendi posse putaverim, præsertim cum illa sub hac contineatur, ut prohibita altera, altera vix permixta possit esse; Et quia pari ambulant passu, eademque earum natura, idem quoque de iis ferendum judicium per text. in c. inter corporalia 2. X. de Translat. Episcop. Quoniam autem pœnalia non sunt extendenda, sed potius benignior in illis interpretatio facienda per L. 42. ff. de Pœn. & cap. 49. de R. I. in 6. ideoque infriori sensu vocabulum alienationis, pro sola nimirum translatione Domini hic Dd. accipiunt, ut per consequens pignoris datio prohibita non censeatur. Excell. Dn. Præses Comment. Cod. ad d. 1. fin. de Reb. alien. non alienand.

Altera pœna, quæ Dardanariis in nostra L. dictatur 23, est RELEGATIO German, die Landes-Verweisung/ quando

- quando quis exire fines patriæ jubetur; sive uti ab Ul-
 piano in L. 14 ff. de interd. & relegat. describitur: *Relegatus*
est is, cui Provinciâ vel Româ, vel continentibus ejus perpetuo vel
ad tempus interdicitur. Duplex inde relegatio resultat,
 Temporalis alia, alia perpetua. Hæc ad vitam ipsius re-
 legati durat; Illam vero ultra decennium extendi non
 posse putat Dn. Carpzov. *Pract. Crim. part. 3. quest. 130. n. 15.*
- 24 Differt hæc ipsa relegatio à deportatione; Deportatus
 enim civitatem amittit, & per consequens nec testamen-
 tum facere potest per L. 8. §. 2. ff. qui testam. fac. poss. Rele-
 gatus vero sive ad tempus sive in perpetuum Civitatem &
 jus testandi retinet d. L. 3. §. 3. ff. d. t. L. 4 ff. de interd. & re-
 leg. 1, 7. §. ff. eod. Deportati bona Fisco vindicantur per
 L. 8. C. de pæn. L. 14. §. 1. ff. de interd. & releg. Relega-
 tus vero omnia sua bona regulariter retinet d. L. 8 & d. L.
 14. interdum tamen etiam pars bonorum ipsis adimi
 solet ut in L. 38. §. qui abortionis 5. & §. 8. de pæn. L. 1. §. 3. ff. L. Fal-
 cid. Vid. Dn. Richter, ad Auth. Bona damnatorum C. de bon. pro-
 script. n. 6. & 7. Conf. Borcholt. Comment. ad pr. Inst. quib. mod.
 jus patr. pot. solv. Heigius in Comment. ad. Inst. d. t. §. 1. n. 17. &
 18. Zæf. Comm. ad t. ff. de interd. & releg. n. 2. seq. Wesenb. Pa-
 ratit. d. t. n. 4. ibiq. Bachov. in not.
25. An autem relegatio infamiam relegato inurat, non
 incommode hic quæritur? Quod ipsum tamen nec affir-
 mandum simpliciter, nec negandum, sed potius hic in-
 spicienda causa est, propter quam quis relegatus hæc
 qualis est, talis etiam censenda relegatio per L. *Ictus fustium*
 22. ff. quod met. caus. junct. L. infamem. 7. ff. de Publ. jud. Exi-
 stimationem tamen semper Relegatio minuit per L. co-
 gnitionum 5. §. 2. ff. de Extraord. cognit. L. Capitalium 28 §. 1. ff.
 de pæn.

de pœn. Confer. Dn. Carpzov. Pract. Crim. P. 3. quæst. 135. n. 50. seq.

Controvertitur etiam in hac materia; An à civitate²⁶, vel loco Regni alicujus relegatus, ita censeatur relegatus, ut nullibi in illa Provincia sive Regno commorari possit? Ubi tamen de eo, qui Provinciæ præest, sive Rex sive Princeps sit non quæritur: Nam quia tota provincia Principi subjecta est, ipsius quoque potestas eo usque se extendit, ut relegatum à quovis loco possit exterminare, Sed de eo potissimum quæstio; quando quis à municipio relegatus, an in vicina urbe commorari possit? quod verius affirmatur per L. 7. § 10. ff. de interd. & Releg. ubi Ulpianus dicit: *Interdicere quis aliquem illa Provincia potest, quam regit, alià non potest.* Et hoc ipsum propterea, quia si extra territorium jus dicere conaretur Municipium, ipsi sicut & cuilibet alii etiam Principi, impune non pateretur. per L. fin. ff. de Jurisdic. Quælibet enim Civitas peculiari gaudens Jurisdictione, ejusdem quoque agnoscit limites, ut per consequens Magistratus urbis ultra loca suæ Jurisdictioni subjecta, relegare delinquentem non possit, nec impedire quo minus Relegatus in vicina urbe commoretur. *Conf. Dn. Carpzov. Pr. Cr. P. 3. q. 130. n. 24. seq. Schepliz. ad Consuet. March. P. 4. t. 7. § 1. n. 5. Wesenb. Paratit. l. ff. de interd. & releg. num. 2.* Considerandum²⁷, tamen hac in quæstione accuratius est, annon speciali & proprio nomine Civitas aliqua relegandi jus exerceat, an vero nomine Principis, ut dicta priori tantummodo casu procedant, secus in posteriori. Sic etiam annon consuetudine loci introductum aliud, attendendum omnino est. Uti in Saxonia ubi si quis à Præfectura alicujus Principis relegatus, tota Provincia censetur extermi-

natus, *Vid. Dn. Carpzov. d. l. n. 26.* Hic autem in Marchia
 soli SERENISSIMO hanc potestatem relegandi ex uni-
 28 verſa Marchia adſcribit Schepliz, *d. l.* Quod ipſum con-
 veniens eſt Receſſui Provinciali de Anno 1653. §. 22. Ubi
 talis relegatio ſemper conſenſui Sereniſſimi Executioni
 mandanda.

29. Ultima pœna, quæ in *d. l. 6.* Dardanariis dictatur
 & quidem humilioribus, eſt DAMNATIO IN OPUS
 PUBLICUM. Hæc autem pœna non plane eadem eſt,
 cum damnatione in metallum aut in opus metalli, ſed da-
 tur inter eas differentia in quantitate. Gravior enim
 30 alterâ altera eſt. Damnatio in metallum graviffima eſt,
 ea ipſa enim libertas adimebatur per *L. 8. §. 4. ff. de pœn.* ſer-
 vus pœnæ quis efficiebatur per *L. 17. pr. ff. de pœn. L. 36. ff.*
eod. L. 3. pr. ff. de his quæ pro non ſcript. hab. verberibus ſervili-
 bus coercebatur *L. 12 ff. de jur. Fiſc.* & duriffimis vinculis
 31, conſtringebatur *d. L. 8. §. 6. ff. de Pœn.* Damnatio autem
 in opus metalli levior quodammodo eſt; Libertas qui-
 dem ipſis etiam adimitur, per *d. L. 8. §. 4.* Levioribus ta-
 men vinculis conſtringuntur & ſi ex opere metalli fugi-
 ant, demum in metallum damnantur *d. L. 8. §. 6. ff. de pœn.*
 ex quo facile liquet levioſorem hanc eſſe, nam quando refu-
 ga fit damnatus, ſemper pœna exaſperatur, per *L. 4. ff. de*
pœn. L. Capitalium 28. §. 13. 14. ff. eod. Conf. Anton. Matthæi ad
 32, *lit. 48. ff. tit. 18. n. 4.* Læviſſima pœna, reſpectu nimirum
 præcedentium, videtur Damnatio in opus publicum, ut
 propterea minimis delictis illam inferri ex *Paulo §. Sentent.*
17. §. 2. notet Godofred. *ad d. L. 8. §. 7. lit. n.* Quod autem
 hæc levior præcedentibus pœnis ſit, patet ex eo, quod illæ
 regulariter in perpetuum infligantur per *L. 28. §. 6. ff. de*
pœn.

pœn. Hæc vero regulariter ad tempus per L. 8. §. 7. ff. d. t. Conf. Cujac. lib. 6. Observ. 25. Et hæc sicut illæ libertatem non adimat. L. 28. §. 6. ff. eod. L. 5. §. 2. ff. de Extraord. Cognition. Et si aliquis ex opere publico redeat, demum in opus metalli damnatur per d. L. 8. §. 7. ff. de pœn. Vid. Bachov. ad Treutl. Vol. 2. Diss. 31. th. 6. lit. D.

Hodie pœna metalli non adeo frequentatur ; Con-33. demnatio vero in opus publicum in viridi observantia est Dn. Carpzov. Pr. Cr. P. 3. qu. 129. n. 8. & n. 41. seq. Sic hic in Marchia & alibi videmus, quod condemnentur ad opus publicum in exstructione fortalitorum, ubi etiam vinculis constringi solent, sie werden zum Festungs-Bau an die Karren geschmiedet / & fustigatio solet plerumque hîc loci in opus publicum commutari. In Saxonia, & præsertim Dresdæ observavi, eos ad præparandos lapides in lapidicinas condemnari, sie werden auff den Bau gebracht / und müsse Steine schneiden / quæ tamen pœna plerumque ad tempus, raro nec nisi in gravissimis delictis in perpetuum solet dictari.

Hæ pœnæ sunt, quibus Dardanarios olim affectos34 testis in nostra Lege est Ulpianus ; Levior illa videtur, quæ Lege publica Julia nimirum, ipsis irrogabatur, quæ 20. aureorum est, per L. 2. §. fin. ff. ad L. Jul. de annon. quæ tamen ad hunc locum directe non pertinet ; Odiosum autem admodum hoc hominum genus erat, ut propterea quoque variis variarum Legum pœnis ipsorum nequitia rectissime fuerit coercita. Hinc in odium eorum singularitas notabilis circa accusationem fuit admissa. In crimine enim fraudatæ annonæ accusare potest mulier per L. 13. ff. de Accus. & inscript. l. ult. §. ult. ff. ad L. Jul. de Annon. Licet

alias accusatricis vices mulier regulariter subire nequiverit; L. 1. & L. 8. ff. de Accusat. Sic nec infamis regulariter accusare potest L. 4. & L. 8. ff. de Accusat. in nostro tamen crimine ad accusandum admittitur L. 13. ff. d. t. sic admittuntur milites d. L. 13. quibus alias impedimento Sacramentum est L. 8. ff. de Accusat. Servi quoque licet alias de jure Civili pro nullis habeantur. L. 32. ff. de R. I. L. 3. in f. ff. de capit. minut tamen eo annonæ extensus favor est, ut in hoc crimine etiam contra proprios admittantur Dominos L. 13. ff. de Accus. L. 1. ff. ad L. Jul. de Annon. L. 53. ff. de Judic. Quæ omnia adhuc hodie in usu esse patet ex Reformat. Polit. de Anno 1577. tit. 18. §. und nach dem Berinög. &c.

CAPUT VI.

DE

POENA PROPOLARUM EX JURE NOVISSIMO.

PRincipem omnem Νομοφύλακα esse debere, ipsa recta ratio necessitate suffulta efflagitat. Revocandæ itaque in usum Leges Prædecessorum sunt, si publica exinde res sperare possit utilitatem; Imo augendæ interdum hæc si subsit ac exasperandæ. In nostra Romano Germanica Republ. Comitia hac de re agendi suppeditant occasionem. Adsumptis enim in partem sollicitudinis imperii statibus, optime cognovit Imperator, quod cum eorum consilio fuerit ordinatum, id ad beatitudinem Imperii Romani & ad Imperatoriæ Majestatis gloriam, redundaturum uti ipsi Impp. Theodos. & Valent testantur in L. in Human. 8. C. de LL. Theodor. Reinking. de Regim. Secul. & Eccl. lib. 1. Class. 5. cap. 8. n. 2. Videndum itaq; in præsentia est, quæ ob publicam

cam utilitatem in tam nefandum Propolii crimen jure Comitiorum statuta pœna sit. Parum enim juris notitia cuiquam proficiet, nisi &, an jura illa usu atq; observantia frequententur, cognitum ipsi infimul sit. Diserte autem de hoc crimine Propolii pariter ac Monopolii (quæ ipsa tamen jure Recessuum imperii quodammodo confunduntur) agitur in *Reformat. Polit.* publicata in Comitibus Augustanis à Carolo V. *Anno 1548. tit. Die Monopolia und schädliche Vorkauffe* belangend. Et in *Ordin. Polit.* Francofurti publicata à Rudolpho II. Imp. *Anno 1577. tit 18.* in quibus locis Dardanariorum genius ac innata indoles optime describitur. Operæ autem pretium me facturum arbitror, si ex dictis locis verba, pœnalem sanctionem exprimantia, hic apposuerò; Et quidem in §. *Hierauff haben wir/* dicitur: *Wollen hiermit ernstlich / daß solche Handthierung Auff- und Vorkauff hinführo verbothen und abseyn/ und die hinführo niemand weder durch sich selbst / noch andere treiben oder üben soll; Welche aber hintwieder solches thun würden/ dero Haab und Güther confiscirt, und der Oberkeit jegliches Ortes/ so peinliche Straffe des Endes hat / verfallen seyn.* Et hæc pœna confiscationis bonorum postea reperitur, in §. und wo die ubi & alia pœna, Relegatio nimirum, priori additur, verbis: *Und wo die (Ordnung) durch einigen/ wer der wäre / übertreten / derselbe soll durch die Oberkeit/ do solch Verbrechen geschehen / Inhalt dieser Ordnung/ bey Verliehrung seiner Haab und Güther/ und Verweisung des Landes/ unnachlässig gestraffet werden.* Patet itaq; exinde duplicem adhuc hodie pœnam in usu esse quæ propolis dictari possit Confiscatio bonorum & Relegatio. De posteriori pœna actum præcedenti capite est; De priori autem.

tem confiscatione nimirum bonorum hic quædam erunt subjungenda.

3. Est autem Confiscatio bonorum, quando bona alicujus propter delictum commissum, post condemnationem in Fiscum rediguntur, *arg. L. 1 ff. de bon. damnat. L. 3. ff. de bon. eor. qui ant. sent.* Calvin. *Lex Jurid. sub voce Confiscare.* Sive latius: *Confiscatio est actus, quo bona in Fiscum rediguntur, uti describit Dn. Richter, ad Auth. incestas C. de incest. nupt.* Fiscus autem in genere nihil aliud est, quam *arca communis Reip. constans pecunia publica ex multis, emolumentis successuum, bonis vacantibus & aliis &c. describente Dn. Hahn, Observat. ad Wesenbec. tit. de Jur. Fisc. n. 2.* Inter Fiscum & Patrimonium Principis distinguunt communiter; quod ille sit Principis, quâ Principis; Hoc Principis, quâ privati: *Dn. Hahn, ad Wesenbec. tit. de Offic. Procur. Cesar.* Inter Fiscum etiam & ærarium faciunt diversitatem. *Wesenb. Paratitl. de Jure Fisc. n. 1. & ibi Dn. Hahn. in observat. Wissenb. Vol. 2. Exerc. 39. thes. 1. & seq. Zoef. ad ff. tit. de Jur. Fisc. n. 2.* Sed hæc distinctio non observatur, cum sæpe pro iisdem ponantur, atque tam à Jctis quàm Dd. confundantur *Wesenb. d. l. n. 2. Wissenb. d. th. 2.*
5. Confiscationis autem olim frequentior usus fuit, quod plurimi in jure nostro textus luculenter satis demonstrant, quos allegat *Dn. Richt. ad Auth. Navigia C. de Furt n. 29.* idemque de jure Canonico observatum fuisse, quod bona graviter delinquentium ad Fiscum Ecclesiæ delata fuerint per *cap. 10. X. de Heret. probat. Idem ad Auth. incestas C. de incest. & inutil. nupt. num. 13.* *Jodocus Damhouder. in Prax. rer. Criminal. c. 66. ex Chassano. ad Consuetud. Burgund sub Rubric. des Confiscations. §. 1. 2. & 3. sexaginta septem*

ptem enumerat casus, in quibus de Jure Civili locum habeat confiscatio. Nec absurdus adeo hic Fiscum ditandi modus, cum ex ejus abundantia non tantum in universam Remp. sed & in singulos cives utilitas possit redundare. Subfuit & alia confiscationis ratio; ut scilicet illos, quos vitæ & existimationis periculum in officio continere non poterat, amissionis bonorum metus terreret, quod eleganter deducit Perez, *ad tit. Cod. de bon. damn. n. 21.*

Quid hodie juris sit, An Confiscatio bonorum plane sublata hic videtur quæstionis esse? In diversas à Dd. itum partes est. Concedunt eam alii, alii nisi in crimine Majestatis, non. *Conf. Regner. Sixtinus de Regalib. lib. 2. cap. 12. num. 93.* qui ibidem Authores citat acervatim, asserentes, hodie, nisi in crimine Majestatis, per totum mundum abrogatam esse Confiscationem. Dissentiendi causam atque ansam potissimum dedit *Novell. 134. c. fin.* & inde ab Irnerio desumpta *Auth. Bona damnatorum C. de bon. proscript.* de cujus Novellæ vero ac sano intellectu non constare asserit Bocer. *Tr. de Crim. Majest. c. 1. n. 115.* Verba autem *d. c. fin. Novell. 134.* hæc sunt: *Sancimus eos, qui in criminibus accusantur, in quibus Leges mortem aut proscriptionem definiunt, si con. vincantur aut condemnentur. eorum substantias non fieri lucrum Judicibus, aut eorum officiis, sed neque secundum veteres Leges Fisco eas applicari &c.* Hisce verbis in fine subjungitur Exceptio; quod nimirum in condemnato ob crimen Majestatis læsæ, veteres Leges debeant observari, de quo *L. quisquis 5 C. ad L. Jul. Majestat.* Ex his colligunt. Exceptionem firmare Regulam in casibus non exceptis, per alleg. à Zoef, *Comment. ad ff. tit. de Testam. n. 20.* ut per consequens omnes illæ, quæcunque *Novell. 134.* antecessere Leges,

ges, videantur abrogatæ, & sic etiam Nov. 12. cum *Auth. incestas C. de incest. & inutil. nupt.*

10. Verum restringuntur hæc ipsa, quæ modo ex Nov. 134. allegavi verba, ut per Leges veteres tantum Pandectarum & Codicis textus intelligantur, non autem Novellarum. Restrictionis hujus rationes redduntur variæ, quæ tamen non omnes suo suffultæ robore Rittershus. *ad Nov. P. 13. cap. 4 n. 5.* asserit. Nov. 134. illis tantum textibus derogare, ubi pœna confiscationis expresse non est statuta. Sed ille propter generalitatem textus, & exceptionem Criminis Majestatis, cui tamen in specie bonorum confiscatio dictata antea, recte refutatur ab Ampliff. Dn. Præfide *Comment. Cod. ad Auth. Bona damnatorum de bon proscript. & à Dn. Carpzov. Pr. Crim. P. 35. Q. 135. n. 29.* Aliter Dn. Richt. *ad Auth. Navigia n. 31, C. d. Furt.* qui videtur distinctionem insinuare velle inter damnatos ad ultimum supplicium; Et illos qui ultimo supplicio non adficiuntur E. G. qui Banno imperiali feriuntur. Illo casu sublata esse confiscationem; Hoc non, Cujus sententiæ etiam est Dn. Hahn. *ad Wesenb. tit. de bon. damnat. n. 6. verb. Excepto Lese Majestatis in fin. ubi c. ult. d. Nov. 134.* tantum de capitalibus loqui asserit. Quæ quidem distinctio sua luce radiat, an tamen illa in *d. Nov. 134.* fundata, equidem dubitaverim, præsertim cum clara verba sint *d. c. fin.* quando dicitur: *qui in criminibus accusantur, in quibus Leges mortem aut prescriptionem definiunt, ibi sane disjunctia aut sat indicivi præbet, d. Nov. 134. de capitalibus & non capitalibus esse intelligendam.*
12. Plausibilior autem sequens, pro probanda restrictione *de Nov. 134.* videtur sententia; quod verosimile non sit; Imp. Justinianum generali hac sanctione, voluisse, ergo

Ergo de veteribus Legibus potius id venit intelligendum, quæ bonorum publicationem in multis ac variis criminibus inducebant. Imo etiam tralatitium in jure est; posteriores Leges generales, prioribus specialibus non semper derogare, per *L. non est novum* 25. ff. d. l. Vid. *Matth. Stephani Comment. ad Novell. 134. n. 22. & ad Nov. 12. n. 38. Conf. Dn. Hahn ad V Vesenb. loc. cit. Dn. Richt. ad Auth. incest. C. de incest. & inutil. nupt. Cujac. ad d. Nov. 12 & 134.* Et hanc sententiam, quod nimirum *d. Nov. 12.* per *d. Nov. 134.* non sit derogatum, communem esse asserit *Stephani ad d. Nov. 134. n. 22.*

Disputantur hæc ita de Jure Novellarum; Quid Jure Novissimo, Carolino videlicet, obtineat, videndum insuper est. Agitur autem hac de re in *Constit. Crim. Artic. 218. verb. So ein Ubelthäter außserhalb des Lasters / unserer beleidigten Majestät / oder sonst in andern Fällen / so der Ubelthäter Leib und Guth nicht verwürcket vom Leben zum Tode gestrafft / Weib und Kinder an den Bettelstab / und das Guth dem Herrn zugewiesen werden / &c.* quibus deinde subjicitur ipsa Confiscationis abrogatio. Patet autem ex hoc articulo, dari omnino casus quosdam præter Crimen Majestatis læsæ, in quibus Confiscatio bonorum adhuc hodie obtineat; 15
Expressa enim hujus articuli verba sunt; Oder sonst in andern Fällen. Nec ratio aliqua prægnans adest, quæ quempiam quo minus communem hujus articuli lectionem, haud exstirpata voce: Oder retineat, movere possit; quam tamen voculam omittit *Dn. Carpz. 16*
Pr. Cr. p. 3. q. 135. n. 30. & adulterinam vocat Dn. Richt. ad Auth. Navigia C. de Furt. n. 32.

Hac itaque ratione ductus *Dn. Carpz. d. l. n. 27.* quæstionem supra propositam; an confiscatio bonorum hodie obtineat? ita decedit: 17
Mihi verissima videtur illa assertio, præter delictū scilicet læsæ Majestatis, quo etiā per duellionem comprehendo, nullum hodie dari casum, ubi in imperio Romano-Germanico Confiscatio, quæ proprietatis est (ab hac enim casus bonorum vacantium excluditur) locum habeat. Hoc ipsum suum assertum deinde *num. 28.* probat ex generalitate. *Auth. Bona damnatorum & num. 30. ex de artic. 128 Const. Cr.* Sed hoc ipsum simpliciter procedere posse vix dixerim: Posito enim interim tamen non concessio, *d. Nov. 134.* abrogare præter omnes Leges anteriores, etiam ipsas Novellas antedecedaneas; casus tamen adhuc dari possunt, in quibus Confiscatio bonorū dictatur. Adduco
I primo

primo loco *Auth. Gazaros. C. de Heret. & Manich.* ubi Hæreticorum bona confiscantur, ut propterea filii ad eorum successionem adspirare non possint. Deinde adduco *Auth. Navigia C. de Furt.* ubi in eos pœna confiscationis bonorum statuitur, qui bona naufragorum occupant. Hæ duæ Constitutiones non possunt dici abrogatæ per *Auth. Bona damnatorum* cum illæ hac longæ posteriores sint. Hæc Justiniani est? Illæ Friderici Imperatoris, quem Secundum putat *Dn. Richt. ad Auth. Navigia de Furt. n. 31.* Eadem ratione ad *d. Artic. 218. C. C.* respondere possem, adducendo ex Jure Recessuum noviori textus, in quibus Confiscatio bonorum obtineat. Sed limitat postea ipse *Dn. Carpzov. n. 31.* assertum suum, generalibus ab initio quodammodo prolatum, & in damnatis ad ultimum supplicium bonorum Confiscationem excepto Crimine Majestatis, tantummodo cessare dicit, quod patet etiam *ex n. 33. d. q. 135.*

20. Et hac in parte *Dn. Carpzovii* Sententiam arripio, facta tali datæ quæstionis decisione: Confiscatio bonorum hodie in damnatis ad ultimum supplicium, solo crimine Majestatis excepto, cessat, si cognati adsint; in aliis vero causis ubi capitale non est supplicium, si hæc pœna Confiscationis sit expressa, adhuc hodie obtinet. Hæc decisio, licet ex *d. Nov. 134.* non possit probari, fundari tamen videtur in *d. Artic. 218. C. C.* verb. *Oder sonst in andern Fällen/so der Ubelthäter Leib und Guth nicht verwürffet /* per quæ verba intelligo delicta non capitalia, quod illa hic simul cum crimine Majestatis sint excepta, ita ut confiscatio obtinere in illis debeat, si nimirum alias eam irrogari fuerit Lege cautum; Secus vero in capitalibus, quæ indignantur per verba *vom Leben zum Tode gestrafft werden /* quod in illis tantummodo abrogata confiscatio; Sufficientissime enim pœna exæquasse delictum videtur, si morte huic satisfactum, ut ita bonorum publicatio facilius possit remitti, quod tamen in Majestatis crimine ratione gaudet singulari, *Vid. Regner. Sixtin. de Regal. lib. 2. c. 2. n. 9.* quanquam hic verba *d. Artic. 218.* paulo aliter explicet *Dn. Richt. ad Auth. Navigia. C. de Furt. n. 32. Dn. Hahn. ad VVesenb. l. cit.*

Hisce jam fundamenti loco præsuppositis, liquet fa-²²
 cillime, quid dicendum de Dardanariorum pœna sit,
 quæ jure Recessuum statuta, ubi in dictis locis, scilicet
Ordin. Pol. de Anno 1548. & Reform. Polit. de Anno 1577. etiam
 Dardanariis dictatur pœna Confiscationis bonorum,
verb. dero Haab und Güter confiscaret. Ex quo textu ex-
 presse patet, Confiscationem (quia nimirum in crimine
 non capitali expressa) adhuc hodie obtinere. Pœna
 enim hæc ab ipso Carolo V. dictata, qui tamen etiam
 Autor est *Constit. Criminalis*, ut ita ipse D. Imp. Caro-
 lus V. testis omni exceptione major sit, non omnem
 cessare in Imperio Confiscationem. Repetita eadem
 pœna est à Rudolpho II. Imp. *Reform. Polit. de Anno 1577.*
 ut minus dubii subsit, eam pœnam optimo jure Propo-
 lis ac Monopolis etiam hodie posse infligi.

Quando autem Propolæ bona confiscanda, non illa²³
 tantum, quæ acquisivit ac corrasit undique injusta sua
 ac Legibus omnibus damnata nundinatione, sed & reli-
 qua bona, quæ aliunde Propola habuit, cōfiscanda, quod
 ex verbis *dero Haab uñ Güter* facile liquet, quæ genera-
 liores sunt, quam ut de bonis illicito quæstu quæsitis tan-
 tummodo possint intelligi. Et quia bona non intelligun-
 tur, nisi deducto ære alieno per *L. 39. §. 1. ff. de V. S.* ideoque²⁴
 hoc ipsū hic loci quoque obtinet, præsertim si Credito-
 ribus anterior Hypotheca præfisco fuerit constituta *Dn.*
Carpz d. 2. 135. n. 42. Conf. Regner. Sixtin. de Regal. lib. 2. c. 12.
n. 38. qui ibidē, ut & in multis *nn. seq.* fuisse explicat, quæ-
 nam bona in Confiscationem veniant, ut & *Perez Comm.*
Cod. tit. de Bon. proscript. n. 4. Additur porro in *d. Reform. Polit.*
 cui applicanda veniant bona illa Propolæ per Confisca-²⁵

- tionem adempta; deditur que ibidem quod Magistra-
tui, merum imperium seu criminalem Jurisdictionem
habenti, so peinliche Straffe des Endes hat sint applicanda
Conf. Sixtin. de Regal. d. c. 12 n. 4. Si autem bona ipsius sub
26 diversorum forte Judicium territorio sita, (sint tamen
sub eodem Principe necessum est,) tunc inter mobilia &
immobilia facienda distinctio est, ita ut illa cedant ju-
dici Domicilii; Immobilia vero judici loci, ubi sita sunt:
quanquam illud ipsum ex cujusq; loci usu ac observan-
tia melius possit determinari, *wissenb. Vol. 2 Disp 37. ch. 26.*
- 27 Jungitur autem in *t. Reform. Polit. t. 18.* Confiscatio-
ni bonorum etiam Relegatio, *verb. Er soll bey Verlieh-
rung seiner Haab und Güter / und Verweisung des Landes
unnachlässig gestraffet werden.* Quæ ipsa tamen pœna pro
delicti circumstantiis temperari debet, ita ut nec sem-
per confiscatio, nec Relegatio semper, multo minus
28 perpetua dictetur. Placet quidem non paucis hæc
sententia; quando relegationi nullum est adjectum
tempus, eam intelligi debere decennalem per *L. 22. ff.
de Pœn.* Procedet tamen id ipsum ita, nisi ex circum-
stantia criminis appareat, eam debere esse perpetuam,
quod patet ex *L. 10. C. de Pœn.* Tutius ergo in nostro et-
iam crimine Proposii determinatio temporis judicis
committitur arbitrio, qui pro admissi gravitate, quod
temporis spatium relegationi dandum, facile videbit.
- 29 Modum accusandi quod attinet, confirmatur hic
ille, qui etiam Pandectarum Jure observabatur; Admit-
tuntur enim per *d. Reform. Polit.* personæ inhabiles, de
quo *cap. preced. in fin.* Præterea etiam portio bonorum,
quarta nimirum, delinquentis, adjudicatur ipsi accusa-
30 tori, uñ nach dem Vermögen. Et quod mirandum, si accu-
sator

fator ipse hujus criminis reus sit, quia tamen alterius manifestavit nequitiam, ipse delicti consequitur veniam, partem tamen bonorum accusati haud accipit, per §. und ob ein solcher. Simile exemplum in Jure Civili reperitur in *L. Un. §. 2. ff. ad. L. Jul. amb.* Ubi si quis condemnatus ob crimen ambitus ac ea propter infamatus arg. *L. 7. ff. de Publ. Jud.* potest ille famam recipere, si alium ejusdem criminis reum convicerit. Aliud exemplum in *L. 13. ff. de Custod. & exhibit. reor.*

Ultimo loco etiam pœna Propolii capitalis esse potest, pro circumstantia scilicet delicti, si nimirum diu & ingenti cum civitatis periculo flagellata sit annona, ut propter Caristiam hominibus quibusdam ære destitutis fuerit pereundum. per *Constit. Crim. Artic. 113. wissenb. P. 2. Disp. 36. th. 15. Anthon Matthæi ad Lib. 48. tit. 9. c. 2 n. 2.* de qua pœna *infra cap. fin.* pluribus differendi se exhibebit occasio.

Hæ ergo pœnæ Propolii sunt, quæ Juribus Imperii sunt^{32.} expressæ, quæ etiam regulariter obtinent. Accedunt his peculiares locorum Consuetudines ac statuta. Apud Mechlinienses dardanarii ignominiosissime tractantur, & insuper perpetuo afficiuntur exilio, uti patet & *t. 2. Art. 27. Consuetud. Mechliniens.* *Die't Coren verdiert, salmen sleyden op een Horde vander overste Poorte tot de Neker-Spoelsche Poorte, ende daer naer bannen wyt der Stadt, ob syn Lyf, sonder Verdragh.* Vid. Paul. Christianæus *ad Consuetud. Mechliniens. d. Art. 27.*^{33.} In Electoratu Saxoniae dardanarii ponuntur confiscatione mercium, & præterea viginti solitorum mulctâ quod patet ex *Ordinat. Provincial, Augusti de An. 1568. tit. vom schädlichen*

lichen Verkauf. In Civitatibus quoque Municipalibus, certa statuta poena illis qui coëmunt fructus tempore aliis ad emendum destinato. Moris enim plerisque ferè in locis est, aliquod
 34. signum sive vexillum publicè in foro exponere, quod ipsum indicio est; Nemini licere, dum publicè prostat signum, frumenta coëmere, aliisq; qui ad necessitatem illis indigent, præripere, sub certâ poenâ, quæ cujuslibet loci vel statuto vel Consuetudine determinata.

CAPUT VII.

De

DARDANARIATU, QUI CIRCA STATERAS ET MENSURAS ADULTERINAS COMMITTITUR.

1. **E**xPLICITUM hætenus nostræ Legis Principium est. Dardanariorum Genium quæ dantenus exhibui adumbratum. Poenas in hos Juribus pariter ac Moribus tradidi frequentatas. Quamquam interdum & extra oleas me exspatium haud possim diffiteri: Materiei tamen id connexitas efflagitabat. Ad tertiam jam Dardanariatus speciem promovendus gressus est, quæ ipsa sedem suam in §. 1. & 2. d. *L. annonam* habet, quo in loco eorum coërcetur nequitia, qui circa pondera vel mensuras quid injusti patnaverint. Hos autem Dardanarios esse tam ex d. *L. 6.* quam ex *L. in Dardanarios 37. ff. de poen.* uti & ex *supr. cap. 2.* adductis, sole clarius effulget.

2. Nec minor hos quam illos, qui annonam fraudare sivevere, committatur turpitudine: Animus enim decipiendi, qui vel solus damna- bilis est, in his elucet maximè. Nec haud raro hic fallendi animus, in ipsum actum deducitur. Quid enim frequentius in nundinis publicis, quam ejusmodi ponderum ac mensurarum depravatio? Sic apud Cauponas & Myropolas grandis ille ac nefandus ponderum ac mensurarum abusus sine fronte ac metu Legum, toto die conspicitur. Venantur inde Propolæ questum suum, aliisq; mille similibus technis

De Dardanariatu circa Stateras & Mensuras Adulterinas 71

technis & excogitatis modis Rempubl. opprimunt, & rem o-
mnium carissimam annonam per Magistratum somnolentiam in-
ferunt uti conqueruntur Dn. Carpzov. *Pr. Crim* P. 2. Q. 3 n 79.
Jodoc. Damhouder. *Pract. rer. Crim.* cap. 125. n. 5 Zieriz ad *Con-*
sult. Crim. Artic. 113. Hinc etiam divino jure prohibitum severis- 3.
simè hoc crimen est, & si quis falsis mensuris utatur, abominabilis
eo ipso Summo Numini redditur. *Deuter. c. 25. v. 13.* Repetitur
idem toties alibi, ut *Levit. c. 19. v. 35. seq.* *Proverb. 11. v. 1. cap. 16.*
vers. 11. & cap. 20. vers. 10. *Ezech. cap. 45. vers. 10.* *Amos cap. 8.*
vers. 5. & 6. *Mich. cap. 6. vers. 11.*

Principis itaque incumbet curæ atque Sollicitudini, pro- 4.
spicere, ut unum idemque ponderem genus, eademque men-
surarum quantitas in suo vigeat territorio. Eo ipso enim suus
justitiæ commutativæ non tantummodo servatur vigor, quoad
iplos subditos, sed etiam quoad externos? cum hoc passu facilior
pariter atque æquior commerciorum expediendorum sit ratio,
& Mercantibus ansa præscindatur decipiendi. *Matthias Ste-* 5.
phani ad Novell. 128. n. 5 & 6. In jure Civili huic rei quæsitum
remedium est: Certæ enim constitutæ personæ, quibus judi-
cium de ponderum ac mensurarum proportionem ac æqualitate
erat concessum. Sic in *Novell. 128. cap. 15* in specie Exactori-
bus tributorum usus falsorum ponderum interdicitur; Cui con-
stitutioni, si contravenerint, siquidem falsatio circa specierum
pondera aut mensuras commissa, Præsidi Provinciæ hæc de re
statuendi potestas committitur: Si verò circa metallorum, auri
nimirum & argenti, pondera quid patratum; Comitum sacrarum
largitionum judicium eà de re permittebatur *d. Novell. 128.*
& L. fin. C. de susceptor. Tribut *Stephani ad d. Novell. Perez. ad*
tit. C. de susceptor. n. 8. & 9. *Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. 6.*
Jur. lib. 36. cap. 1. n. 16. Ob eandem quoque rationem pondera &
mensuræ aneæ vel lapideæ publico collocantur loco, ut hoc
modo fallaciæ, quæ circa mensuras committi solebant, faciliori
negotio possint evitari, & si qua de justitia mensurarum oriatur
controversia, ad illas, quæ publicè prostabant, possit recurri, per
L.

7. *I. Modios 9. C. de Suscept. Excell. Dn. D. Brunnem. Comment. Cod. ad d. L. Modios.* Quod ipsum plurimis adhuc in locis rectissime observatur, ubi Modii, tonnæ, pondera, ulnæ & similia certum præstitutum habent modum, quorum exemplar signatur, & in publico asservatur, ad quod reliqua omnia conficiantur. *Dn. Mevius ad Jus Lubec. P. 4 tit. 12. Artic. 1. n. 22.* Idem etiam hic Francofurti quoad determinationem mensurarum observare est. Lapidæ enim mensuræ in curiâ asservantur, & si novæ conficiendæ sint, conferuntur eadem cum publicis à ministro publico, postea autem in unctione galli, quem Senatus hic in insigni gerit, notantur. Fuit porro etiam Romæ certum corpus
8. five Collegium, quod mensurarum frumenti curam habuit, juxta annonam urbis, cui propterea vacatio munerum erat concessa. *L. ab his oneribus 10. §. 1. ff. de Vacat. Mun. L. Mensores 26. ff. de Excusat. L. 12. §. fin. ff. de. Re. Militar.* Et hi ipsi mensores debebant esse fideles, prudentes optimè sibi conscii, uti describuntur in *L. 1. in f. C. de Condit. in publ. Horr.*

9. Jure Recessuum Imperii hæc ipsa cura, quæ circa justitiam ponderum ac mensurarum versatur, demandata est ab Imp. Carolo V. Principibus ac Statibus Imperii, illisq; injunctum sub pœna duarum Marcarum auri puri, ut quilibet hæc de re in suo territorio peculiari sanctione ejusmodi falsariis eat obviam, quod ipsum in Comitibus Augustanis factum in *Reformat. Polit. de Anno 1548. tit. Von etlichen Articulen / darinnen der Oberkeit Ordnung vorzunehmen befohlen wird / quod repetitum postea à Rudolpho II. Ordin. Polit. de Anno 1577. tit. 15.*

10. Colligere exinde facile est, cui potestas statuendi de ponderum ac mensurarum justitiâ competat; Distingvendum enim inter ponderum ac mensurarum Constitutionem, &
11. Reformationem. Constitutionem, five jus præscribendi inferioribus certum mensurarum ponderumq; modum ac quantitatem, quam sequi teneantur, soli superiori territorialia jura habenti, abscripserim; qui prout justum æquumq; ipsi videbitur, ac Commerciorum, subditorumq; suorum utilitas efflagitaverit, determinare illam potest; & hoc casu præter obsequii gloriam subditis concedo parum. Si vero forte eveniat, corrumpi à quibusdam ponderum atque mensurarum quantitatem, eam vel augen-

gentibus vel minuentibus, pro animorum suorum avaritia ac Φιλὰρ-
 γυρία explenda, hoc passu etiam Magistratui inferiori jus reformandi
 pondera atque mensuras concesserim: Id tamen non indistinctè, nec 13.
 uti libuerit Magistratui inferiori; Sed ita, ut formam ac quantitatem
 ex Archetypo ipsius Principis desumere obstrictus sit, arg. *L. Modios 9.*
C. de susceptor. Dn. Præses ad d. L. Modios & L. aurum C. d. 1. Knichen.
de Fur. Territor. cap. 4. n. 384. Schepliz ad Consuetud. March. P. 4. tit.
6. § 1. num. 2. & 5 Casp. Klock. de Contrib. cap. 1. n. 272. Petr. Gregor.
Tholosan. de lib. 39. cap. 1. n. 18. Godofred. ad L. pen. de fals. lit. U. qui
ibidem addit; Posse defendi; Subditis altam Furisdictionem habentibus, ex
longa præscriptione in suo territorio suarum mensurarum quantitatem di-
versam à Principali tueri licere: Illam autem augere vel minuire sine
Principis Autoritate non posse.

Certus itaq; modus ponderum atq; mensurarum præscribendus 14
 à Principe, secundum quem deinceps inferior Magistratus eadem tene-
 tur reformare. Ita hic in Marchia constitutum à Joachimo II. Electore
Anno 1550. daß in der Mittel-Marcß Berlinischer/in der Ucker-Marcß Prenz-
lowischer / in der Altten Marcß Stendalischer / in der Prignitz Perlebergis-
cher / und in dem Lande zu Ruppin der Neu-Ruppinschen Scheffel soll
Gänge seyn. An Ellen soll durch die ganze Marcß die Berlinische gebrau-
chet werden/2c. ubi in seqq. ponderum quoq; modus pro ratione rerum
 ponderandarum determinatur, quod refert Schepliz, *d. tit. 6 §. 7. Et* 15.
 hoc modo Civico Magistratui conceditur, prospicere, ut hæc mensura-
 rum à Principe determinata forma accuratè conservetur. Hinc etiam
 ipsis injungitur visitatio domuum, quæ singulis annis vel quoties ne-
 cessitas efflagitaverit, non commune factis, sed in scis mercatoribus fie-
 ri debet, ut ita ponderum atq; mensurarum, justitia atq; æqualitas con-
 servetur; uti provisu saluberrimè in nostrâ Marchia, per *Resers de An-*
no 1538. & 1602. Schepliz, d. t. 6. §. 4. & 5. num. 2. Sed optandum foret,
 ut ejusmodi saluberrima constitutio Div. Serenissimorum, in viridi esset
 observantiâ, forte ea ipsa plurimis occurreretur vitiis, quæ per somno-
 lentiam Magistratuum quorundam oppidanorum pedetentim irrepfere,
 Sed manum de tabulâ.

Progrediendum jam ad species erit, & quot modis Darda-16.
 nariatus circa pondera ac mensuras comittatur, perspiciendum.

Dupliciter autem id potissimum fieri solet. 1 Falsas mensuras vel pondera faciendo. 2 Falsis mensuris vel ponderibus utendo, quanquam hæc haud raro etiam conjunctim reperiuntur. De primo modo nulla dubitatio est, quin enormiter peccet, mensurarum quantitati addendo vel detrahendo: Impingit enim eo ipso in Legem superioris, in Charitatem proximi, imo & in ipsam naturæ Legem, quæ alterum alterius damno locupletari non permittit. *L. nam hoc natura 14. ff. de Condict. in deb. L. 206. ff. de R. I.* Nec liber ille ab hoc crimine redditur licet ipse iis non utatur; Dum enim ad usum aliorum ponderibus atq; mensuris detrahit, peccat ipse, & ad peccandum eo ipso invitat proximum. Ille vero, qui juxta secundum modum ponderibus vel mensuris falsis ab alio confectis utitur, non aliter hoc crimen incurrit, quam si sciens hoc faciat, uti patet hoc ipsum ex *L. si quis 52. §. Majora 22. ff. de Furt.* ubi ille, qui majora pondera commodavit, ut iis deciperetur tertius, furti tenetur. Tenetur & ille eodem crimine, qui iis usus est, si modo sciverit. *Conf. L. 18. §. 3. ff. de dol. mal. Martin Cöler de Aliment. lib. 1. cap. 17. num. 34.*

19 Quod autem de scientia dictum, illud non optinet semper, nam ea ubique non requiritur. Etenim si Myropola falsis ponderibus utatur, & ejus criminis postea reus efficiatur, se autem vellet excusare, quod nimirum pondera ab alio acceperit, & ita eorum defectum ignoraverit sane non esset audiendus: De mensurarum enim suarum atq; ponderum æquitate ac iniquitate cognoscere prius debuisset, quam aliis secundum eorum quantitatem merces venderet; cum paria sint in jure, scire & scribere debere, vel scire posse, per *L. quod de mihi 5. de Reb. cred. Gloss. in L. Qui cum alio contrahit. ff. de R. J. & eam allegans Damhoud. Prax. rer. Crim. c. 125. n. 9.* Inscitia itaq; in secundo genere ibi tantummodo meretur excusationem, ubi forte pondera ad unicum tantum commodata actum, nec propter penuriam temporis in eorum inquirere justitiam licuit; qualis casus forte est in *d. L. 52. §. 22 ff. de Furt.* Ut per consequens in eo qui quotidie ponderibus vel mensuris utitur, non possit præsumi inscitia, an nimirum justæ fuerint nec ne. Pari ratione posset & illum, qui commodato dedit falsa pondera aliquando etiam inscitia excusare, si modo non sit ejus conditionis homo, qui propter ponderum vel defectum vel excessum redderetur suspectus

E. G. qui quotidie ponderibus vel in Emptione vel venditione utitur; vel pondera facere solet, de quo *Damboud. d. n. 9.* Huic enim de ponderum suorum quantitate constare certo debet. Alius vero qui ponderibus alias non utitur, si alii ea commodato dedisset propter ignorantiam posset excusari: cum in eo qui iis non utitur nec præcisa quantitatis eorum scientia requiratur.

Quæ vero jam dicta de crimine quod circa pondere committitur ita demum procedunt, si alter contrahentium in dolo versetur alter non: V. G. si emptori ponderum injustitia lateat, venditor verò ejusdem conficius optime sit: si enim utrique cognitum vitium sit, hoc crimen non contrahitur, cum licitum contrahentibus sit, majori vel minori pondere scienter contractum quendam celebrare per L. 1. ff. de Contrab. Empt. & pacta dent Legem contractui L. 43 ff. de Pact. L. 1. §. 16. ff. de pos. L. 52. d. V. O. L. 23. de R. Vid. Petr. Gregor. Tholosan. lib. 36. Syntagm. c. 1. num. 12. in fin. Alioquin si nominatum fuerit tantum mensuræ genus, ex more Regionis mensura & pondus sine imminutione vel incremento intelligi debent. Tholosan. d. l. n. 15.

Itaque in specie ego requisiverim ad delicti hujus perfectionem quæ alias ad falsum requirunt Dn. Carpzov. Pr. Crim. P. 2. Q. 93. n. 5. Perez Comm. ad tit. C. de Fals. n. 2. Nimirum Mensurarum atque ponderum immutationem Dolum, & ut alteri nocumentum inde sive damnum contigerit. Quæ tria conjunctim requirit Dn. Carpz. d. l. n. 6. Sed sufficere putaverim, si conjungantur in eodem delicto licet non in eadem personâ. Licet enim ille, qui mutavit mensuras, alteri illis non noceat, sufficit si alter qui ab eo scienter accepit proximo illis damnum inferat, & contra; Nam hoc casu uterque hujus criminis reus censendus, per d. L. 52. §. 22. ff. de Furt.

Ultimo non prætermittendum hic loci est, ad utentes falsis mensuris referendos ante omnia esse, qui diversis mensuris utuntur, justa & injusta; Justa cum vendunt injusta cum emunt, vel contra. Interdum etiam utraque injusta est; Majori in emendo, minori in vendendo utuntur: Et hi eo ipso committunt furtum arg. d. L. 52. §. 22. ff. de Furt. Idem etiam dispositum reperitur de Jure Lubecensi: Wer mit zweyerley Maasß Gewicht oder dergleichen betroffen wird/mit einem kleinen/damit er außmisset/und mit einem grossen/damit er ihm zumisset/den soll man rich-ten wie einen Dieb. Vid. Dn. Mevius ad Jus Lübec. P. 4. tit. 12. Artic. 1. n. 8.

CAPUT VIII.

DE

DARDANARIORUM CIRCA PONDERA

AC MENSURAS DELINQUENTIUM

POENA.

1. Justiniano jure infrequens haud esse, crimen aliquod diversis Legibus vindicari, supra *cap. 5.* dedi probatum. Idem hic loci observare est: Modo enim extraordinariè ponderum falsarii, modo ordinariè puniuntur, *Tiber. Decian. Tr. Crim. lib. 7 c. 22. n. 39.* Extraordinaria criminis hujus cognitio fundata in *L. in Dardanar. 37. ff. de Pæn.* Ubi Dardanariorum circa falsum mensurarum, modum commissum delictum, ob utilitatem popularis annonæ pro modo admissi extra ordinem vindicari dicitur. Repetenda ergo hic sunt, quæ de extraordinario delicto, & arbitrio judicis tali casu rectè conformando, superius *cap. 5.* in medium prolata sunt. Vagum enim & hoc quodammodo crimen est, nec semper sibi certos præfixos habet limites, ut ea propter rectissimè arbitrio judicis juxta Leges conformatio pro modo admissi vindicandum relinquatur. Exinde quoque minus admirationis subest, quare Jcti in Pandectas relati, diversis diversarum Legum pœnis, illud, quod nominatum antea est, delictum voluerint subicere. *Conf. Dn. Carpzov. Pr. Crim P. 2. Q. 93. n. 20.*

2. Videndum autem jam est, quid in nostrâ *L. annonam §. 1. & 2.* hoc de crimine dispositum reperjatur. Et quidem in *d. §. 1.* dicitur? D. Trajanum Edictum proposuisse, eoque Edicto pœnam Legis Corneliæ in utentem stateris adulterinis statuuisse, perinde ac si Lege Testamentaria damnatus esset. Hic lex Testamentaria eadem est quæ Lex Cornelia, lata à Luc. Cornel. Syllâ. *L. 2. §. 32. ff. de O. I.* Nam hæc Lex principaliter de Testamentis falso conscriptis, suppressis, resignatis, recitatis, subjectis dolo malo, lata de quo in *L. 2. ff. ad L. Cornel. de Fals.* Hinc etiam ille titulus à *Paulos. Sentent. 25. ad L. Corneliam testamentariam* inscribitur, notante Godofredo *ad Rubric. ff. d. t. lit. b.* Vocatur etiam expressè Lex testamentaria *§. 7. Instit. de Publ. Jud. L. 30. pr. ff. ad L. Cornel. de Fals.* Postea autem hæc Lex Jctorum interpretationibus, Senatus consultis, & Impp. Rescriptis ad alia falsitatis genera extra testamentaria
- 3.

testamenta commissa, est extensa L. 16. pr. & §. 1. ff. de fals. Zoës. Comment ff. d. t. n. 2. Wissenb. P. 2. Diss. 36. thes. 8 Ludvvell. Comment. ad §. 7. Inst. de Publ. Jud. n. 1. Divi Trajani itaq; Rescripto etiam crimen adulterinarum Staterarum ad L. Corneliam relatum est, ut ita hoc crimen etiam ejusdem Legis pœnæ subiectum esse censendum sit. Idem de falsis mensuris hoc loco judicandum, cum in jure Civili ponderum atque mensurarum falsatio pro eodem crimine reputetur, ut ita ad utrumque spectet decisio L. Hodie pen. §. 1 ff. de fals.

Quoniam itaq; ad falsum relatum hoc crimen est, videndum, quânam pœna Lex Cornelia contravenientes coërceat. Est autem illa in Liberis deportatio & omnium bonorum publicatio; In Servis ultimum supplicium §. 7. Instit. de Publ. Judic. L. 1. §. fin. ff. ad L. Cornel. de fals. Dn. Carpzov. Pr. Cr. P. 2. Q. 93. n. 16. Ast, quoniam Falsi species aliæ aliis atrociores sunt, ita etiam pœna modò gravior modò remissior, quæ interdum etiam ad rogum usque extenditur per L. 2. C. de fals. mon. Perez. ad d. t. C. n. 2. Ludwell ad d. §. 7. Inst. de publ. Jud. Zoës. ad d. t. ff. de fals. n. 12. itaque melius cuilibet crimini specialis pœna applicatur.

Nostri ergo criminis pœnam quod attinet, exprimitur ea in §. 1. & 2. d. L. annonam & in L. pœn. §. 1. ff. ad L. Corn. de fals. & condemnatur delinquens ad præstationem dupli, & potest etiam Relegatione plecti. Per duplum autem intelligitur præcise duplum ejus damni, quod ita dederit. Dn. Mevius ad Jus Lübec. P. 4. tit. 12. artic. 1. n. 9. 6. Menoch. A. I. Q. lib. 2. cas. 217. Ludov. Molina d. I. & I. Tr. 2. Diss. 701. n. 10. Huic tamen duplo simplum inesse verior sententia est, si nimirum ex L. Cornelia agat? Aliud enim forsitan dicendum si aliquis ex L. 52. §. 22 ff. de Furt. actionem furti intentare mallet.

Sed quid, si actor aliunde consecutus simplum sit, actione videlicet empti, qualis casus in L. si quis 32. ff. de Action. empt. an adhuc agere ex L. Cornelia possit? Et putarem, quod sic, ita tamen ut simplum, quod actione Empti consecutus erat actor, deducatur in actione ex L. Cornelia ad duplum. Altera enim actio pœnalis est altera rei persecutoria, quarum neutra per alteram tollitur, arg. L. 7. §. 1. n. de Cond. Furtiv. L. 34. §. 2. de O & A non obstante L. 71. pr. ff. de Furt. quia ibi actio pro conditione accipienda uti monet Nob. Excell. Dn. D. Rethius Patronus atq; Præcept. meus maximop. suspiciendus in not. Wesenb. Parat. tit. de priv. delict. b. 4. verb. & civiliter ad id quod

interest. Conf. Dn. Struv. Exerc. 46. th. 97. Wissenb. Disp. 36. Vol. 2. th. 11. Zoëf. ad ff de O. & A. m. 83. Et hac ratione furem etiam ad mortem damnatum, nihilominus ad restitutionem rei furtivæ teneri asserit Bernb. Zieriz not. ad Const. Crim. Artic. 219.

- 8 Pœnam relegationis quod concernit indeterminatè illa in d. L. *annonam* & d. L. *pen. ff. de Falsis* est posita, ideoque quia arbitrium hoc crimen est, Principis vel Judicis, mero imperio gaudentis, arbitrio temporis committenda determinatio, Molina de I. & I. Tract. 2. Disp. 701. n. 10. Illud etiam addendum hîc, quoad pœnas civiles Moris fuisset, ut nimirum eo magis hoc crimen detestarentur Cives, ejusmodi iniquas mensuras frangere publicè; cujus rei vestigia adsunt in L. 13. §. *se quis mensuras ff. Locati*, & hanc fractionem debere fieri ante januam ejus, qui illis est usus, tradit Molin. d. l. n. 10. Schepliz. ad Consuet. March. P. 4. tit. 6. §. 1. n. 3. Quibusdam quoque in locis palis publicis, aliisque locis infamibus appendere injusta pondera siveverunt, teste Dn. Mev. ad J. Lübec. d. tit. 12. artic. 1. n. 15.

- 10 De Jure Canonico, etiam in hos statuta pœna; qui justas mensuras & justa pondera lucris causa mutare præsumpserint, & coguntur hi ipsi per triginta dies in pane & aqua pœnitere, per c. *ut mensura 2. X de Empt. & vendit.* Damhauder. Prax. Cr. d. c. 25. n. 6. Color. de aliment. lib. 1. cap. 17. n. 34. si vero pœnitentiam agere nolit, potest excommunicari, Abbas ad d. c. *ut mensura 2. & eum citans* Schneidew. Comment ad §. fin. Inst. de Empt. n. 14. Hæc ipsa tamen pœna jejunii 30. dierum, à sacerdote vel extendi vel diminui pro modo admissi potest, cum pœnitentiæ hodie ferè omnes sint arbitrariæ, per c. 36. Dist. 50. c. 5. Dist. 90. c. 2. n. 26. Q. 7. c. *Mensurum* 86. de Pœnitentiâ Dist. 1. Menoch. A 7. Q. lib. 2. cas 317. n. 4. Tholosan. Syntagm. lib. 36. c. 1. n. H. Quando autem arbitrium illud circa modi determinationem in pœnitentiâ Sacerdoti sit concedendum, & quo casu illud cesset, de eo latius differit Menoch. d. lib. 2. cas 391. per tot.

- 12 De Jure Carolino quid in nostro, quod circa pondera ac mensuras committitur, crimine obtineat, videndum. Agitur autem hæc de re in Const. Crim. Artic. 113. ubi: si quis dolo malo, pondera, bilances, mensuras &c. corruerit aut adulterarit, easque pro ju-

Justis ac probatis publicè veni dare non fuerit veritus, vel in exilium mittitur, vel pro falsi magnitudine non tantum pœnæ corporali, fustigationi nimirum, subicitur; sed etiam pro falso iterato & magno, si evidens appareat dolus, ultimo supplicio affici potest Zieriz. *ad C. Crim. d. Artic. 113. Georg. Rem Nemes Karulin. d. Artic.* Ex his dilucidè factis, quam transgressores afficiendi pœnâ, patescit. Quoniam autem variat delictum pro circumstantiarum ratione, ut ea propter modo gravius modo levius in id veniat animadvertendum; Variæ quoque pœnæ, graviores scilicet & leviores à Carolo V. in *d. Artic. 113.* constitutæ. Et 13. quanquam *d. Artic.* de illis tantum videatur loqui, qui & falsant mensuras, & illis pro justis utuntur, *der die Wage falschet/ und die für gerecht gebrauchet/* in sensu conjuncto: Attamen illud in sensu quoque disjuncto accipi, & ad eos quoque casus optima ratione extendi potest, ubi quis tantummodo falsavit, ut alteri eo ipso deceptionis instrumentum præberetur; Vel ubi quis falsis mensuris alium decepit, quas quidem ipse non falsarat, conscius tamen optime ipsius falsationis fuit. Eadem etenim hic ratio Legis subest, quæ salus Reipubl. Mercatum integritas, & annonæ ubertas ut ea propter eadem quoque Legis dispositio jure merito obtineat, *per alleg. à Barbos locupl. in Thesaur. lib. 10. cap. 10. aximo 30.* Pœna autem triplex huic delicto per *d. Artic. 113.* præcipuè imponitur 1. 14 Relegatio, 2. Fustigatio, 3. Etiam quandoque ultimum supplicium. Omnes hæ pœnæ pro modo admissi applicandæ. Relegationis determinatio committitur judici.

Fustigationem autem quod attinet, ea tunc imponenda 15. utentibus adulterinis Stateris, si notabile exinde proximo sit datum nocumentum; Dicitur autem Fustigatio Germanis *der Staupenschlag* / qui pœnæ modus non nudiù tertius tantum inventus, sed à multis retro seculis in usu fuit, Zieriz. *not. ad Artic. 140. Const. Crim.* Mentio enim ejusdem in jure divino fit, *Deut. 16. cap. 25. v. 2. & 3.* Ubi Moyses vetuit quadragesimum flagellationis ictum excedere. Ad quod præceptum Moysis forsitan respexere Judæi, dum in flagellatione D. Pauli numerum illum excedere noluerunt, uti ipse de se testatur Apostolus. *2. Corinth. 11. vers. 24.* se quinquies à Judæis accepisse unde quadraginta ictus. In jure Civili quoque sæpius hujus pœnæ meminere Jcti ut

- ut in *L. ictus fustium* 22. ff. de his qui not. infam. *L. 7.* ff. de pæn. *L. 10.* & *L. 28. § 2.* ff. eod. *L. fin* ff. de injur. & alibi passim. Differentia tamen erat eodem jure inter ictum fustium & flagellationem; Fustigatio enim in modicâ coercitione ponebatur, Flagellatio in atrocissima & servili *L. 7. §. 2.* ff. de injur. d. *L. 10* pr. ff. de pæn. Conf. Godofred. in not. ad *L. 7.* ff. de pæn. lit. b. & c. & ad *L. 12.* ff. de Fur. Fisc. lit. Z.
- 17 Hodie hæc Pœna in vulgus nota, & frequentior ejusdem usus est, ut etiam haud rarò profligatissimi reperiantur homines, qui eam vel ter vel amplius in diversis perpeffi locis sint. Solet autem nostris moribus fustigationi semper addi perpetua Relegatio; imò hæc sub fustigationis pœna intelligenda, uti hæc de re testatur Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 3. Q. 129. n. 17.* qui ejusmodi pœnam in num. 10. non pro duplici, sed simplici potius habendam esse, ob rationes ibidem à se adductas, asserit. Porro etiam hæc ipsa pœna à Judice pro delicti circumstantiâ exasperari potest, nimirum qvo ad numerum ictuum, quem augere potest, eumque Carnifici præscribere, quem numerum hic excedere nequit. In solo ergo ictuum numero fustigatio lenimen accipere potest, cum alias ejusdem gradus proprie non dentur. Dn. Carpzov. d. l. num. 22.
- 18 Hisce præsuppositis colligitur; Etiam in hoc nostro crimine conjungi debere fustigationem cum perpetua Relegatione, judicemque ex atrocitate delicti ictuum numerum determinare debere.
- 19 Tertia pœna, quæ hic Dardanariis circa pondera peccantibus imponitur est Ultimum supplicium, quod facile ex ultimis d. Art. 117. verbis colligere est; Und es möchte solcher Falsch als oft / größlich und böshafftig geschehen / daß der Thäter zum Tode gestraffet werden soll / &c. Ex quibus verbis tria præprimis judici in irrogatione ultimi supplicii quoad hoc delictum observanda colliguntur i. Iteratio, ex verb. Offt. Sicut enim vita antea bene acta pœnam interdum minuere solet. *L. 3. §. 12.* & *L. 5. pr.* & *§ 6.* ff. de Re militar. Wesenb. *Paratit. tit. de pæn. in f.* Dn. Carpzov. *Pr. Crim. P. 3. Q. 120. num 17. seq.* ita quoque ejusdem delicti iteratio pœnæ interdum exasperationem meretur per *L. Capitalium* 28. §. 3. ff. de pæn. Wesenb. d. l. num. 8. Sic iteratio furti gravius punitur, & quando tertia vice furtum commisit, tuncà Caro-

Carolo V. vocatur Ein mehrer verläumbder Dieb / und wird einen Borgewaltiger gleich gerichtet / *Constit. Crim. Artic. 142.* Tertia autem vice ad minimum hoc delictum patratum esse videtur recta ratio insinuare, & colligi id quodammodo potest ex *d. Artic. 142. C.C.* Nam qui tertia vice deliquit, ex consuetudine deliquisse videtur per *L. Nemo 3. in f. C. de Episcop. audient.* ubi minora delicta, nisi semel commissa, veniam non habere dicuntur, & qui ex aliquibus actibus inferitur consuetudo, ideoque gravius puniuntur. *Nobiliss. Dn. Brunnem. Comment. Cod. ad d. L. Nemo.* in tantum quidem, ut delictum quod per se meretur solam pœnam pecuniariam, sæpius commissum ultimo supplicio puniri possit, uti ex multis *Dd.* asserit. *Dn. Carpzov. Pr. Crim. P. 1. Quest. 43. num. 62. Zieriz. ad Artic. 162. Const. Crim. in fin.*

2. Commissi gravitas, quæ indigitatur voce Größlich; non enim in quovis minimo delicto perveniendum ad effusionem humani sanguinis est, sed circumstantiæ ponderandæ optime sunt. *Damhouder. Pr. Crim. c. 107. num. 5.* Criminis atrocitas atque gravitas accedere debent; Hinc si in magni pretii mercimoniis falsum circa pondera sit commissum, & quidem iterato, optima sane ratione, & præcipue si spes emendationis deficiat, iudex ad mortis usque pœnam progredietur; Eadem hic prohibitio, eadem prohibitionis ratio, quæ in furto militat, ut per consequens idem in utroque debere obtinere indubii juris sit. Hinc etiam quantitatem commissæ falsationis ad minimum quinque solidos qualibet vice excedere debere putaverim, *arg. Artic. 160. Const. Crim.* Et quamvis in furto aliquis, licet prima vice illud tantummodo commiserit, suspendii pœna affici possit, *d. Artic. 160.* Illud tamen non nisi gravissimis concurrentibus circumstantiis delictumque aggravantibus procedit *d. Artic.* si nimirum effractio, ruptura, ascensio, armorum gestatio & similia accedant. Quoniam autem in falsatione ponderum & mensurarum ejusmodi delictum aggravantes circumstantiæ vix dari possunt, conjunctim existimaverim accipienda verba esse *d. Artic. 113.* offst größlich ut ita iteratio, & falsationis enormitas simul in hoc delicto requiri videantur. Restringenda enim poenalia sunt, & quantum fieri potest abstinendum Judici à poena sanguinis, præsertim si humano jure dicta illa; Secus enim in pœna divino jure statuta, ubi ad ultimum supplicium pronior esse debebat iudex.

26. 3. Requiritur ad delictum fraudatorum ponderum Dolus voc. *Boshaftig*. Ubi enim dolus abest, ibi nec delictum poena dignum, 7. *L. 4 ff. de Jurisdic. L. 23. §. 2. ff. de AEdilic. edict.* imo in genere ad omne falsum dolus requiritur, alias enim falsi poena locum vix haberet *L. Nec exemplum 20. C. de Fals.* itaque etiam in hoc delicto, & praecipue si ultimum veniat infligendum supplicium, dolus quam maxime attendi debet.

27. Dicta ergo requisita, iteratio nimirum, commissi gravitas & dolus si conjunctim in aliqua persona reperiantur, salva conscientia poterat Judex juxta normam ac Regulam à Carolo V. in *d. Artic. 113.* praescriptam, poenam capitis delinquenti dictare; Quam poenam in specie de gladii poena intelligit *Matth. Stephani Comm. ad d. Artic. 113.* Verius tamen, ob vicinitatem quam hoc delictum cum furto habet, suspendii poenam hic obtinere putaverim. Hoc etiam adhuc ultimo loco observandum

28. judicii est ex *d. Artic.* ne quid proprio motu absq; Consilio Facultatis cujusdam Juridicae determinet: Ibi enim si quid circa irrogationem poenae restet dubii, informationem petere potest, quo ipso Securior ipse redditur in conscientia; modo ille praevia inquisitione in delictum accuratissima, & deligenti eorum quae acta & probata erant, adnotatione, dextre omnia ad Facultatem, cujus efflagitat consilium, retulerit.

29. Ex dictis colligitur, arbitrariam adhuc hodie poenam esse falsantium pondera atque mensuras, sicuti dispositum erat in *L. 37. ff. de poen.* Quamvis enim de Jure Carolino certae in istud delictum statuta poenae sint, applicatio tamen poenarum pro modo admissi relicta judicis arbitrio est, qui ponderatis delicti circumstantiis, vel Relegatione, vel fustigatione, vel etiam ultimo supplicio illud expiabit; Imo interdum, & saepissime quidem mitior ipsa Relegatione admittitur poena, si in re minima illa laesio in ponderibus commissa versetur, quae omnia relinquenda boni viri dispositioni *Conf. Dn. Carpzov. Pract. Crim. P. 2. Q. 93 num 80. Dn. Mevius ad Jus Lub. P. 4 tit Artic. 1 n. 8. Coler de Aliment. lib. I. c. 17. n 34.*

30. Sed an etiam arbitraria poena ad mortem usq; extendi possit, hic haud incongrue quaeritur? Quae quaestio difficultate non caret, & acriter à Dd. agitata, ut propterea à quibusdam Imperatoria efflagitata decisio, notante *Anton. Matthæi in Prolegom.*

31. *Crimin. cap 4. num. 11 pr.* Tentandum tamen annon sequenti distinctione conciliari quodammodo dissentientes possint, si scilicet distinctione.

stingvatur inter atrociora & leviora crimina; Leviora autem voco illa, quæ admissa tanta non sunt, ut ad mortis pœnam perveniri in iis possit, quod ipsum ex circumstantiis dijudicari facilius, quam describi potest. Atrociora illa dico, quæ propter concurrentiam circumstantiarum adeo aggravantur, ut quædam proportio inter illa & hominis vitam exinde emergat; quæ ipsa proportio inter delictum & pœnam non semper ex se, sed interdum etiam ex utilitate Reipubl. dijudicari debet. In his ergo, 32. atrocioribus nimirum, ad mortem etiam extendi potest; In illis non ita? Hæc ipsa decisio textibus innititur quamplurimis: Sic pro atrocioribus adduco L. 9. ff. de Extraord. Crim. ubi scopelismus inter Extraordinaria crimina recensetur, quia tamen circumstantiæ hujus delicti illud aggravant maximopere, recte judici in hoc arbitrio crimine potestas ultimum inferendi supplicium conceditur. Probari idem potest ex L. fin. ff. ad L. Ful. repetund. ubi animadversio in Crimen repetundarum hodie extraordinaria esse dicitur; nihilominus si concurrunt ejusmodi circumstantiæ, quæ exasperent valde atq; aggravent hoc delictum, ut si hominis necandis causa pecuniam acceperit quispiam, pœna etiam capitis locum habet. Idem colligitur ex L. i. fin. ff. de extraord. Crim. i. Sacrilegii 6. pr. ff. ad L. Ful. pecul. L. i. C. de his qui Latron. Const. Crimin. d. Artic. 113. Quod vero in Levioribus ad pœnam mortis non possit pervenire Judex, probo ex L. i. §. fin. ff. de Effractor. ubi in effractoribus plebejis pœna operis publici, in honestioribus vero pœna Relegationis non est excedenda. Hoc enim crimen regulariter tantum non est 33. quod morte possit puniri: nisi tamen etiam circumstantiæ accedant quæ hoc ipsum, quod nominavi exasperent delictum, quo tamen casu non ad Leviora, sed ad atrociora delicta retulerim ego, & sic quoque capitis imponi pœna potest, per L. ii. pr. ff. ad L. Ful. de vi publ. ubi effractores, quia in turba fecerunt, & cum armis, ultimo afficiuntur supplicio. Idem quod de Levioribus delictis dicebatur probari quoque potest ex L. 3. §. 2. ff. de Crimin. Stellionat. Patet ergo exinde, 34. quod quando circumstantiæ delictum aggravare & mortis pœna dignum efficere possunt, recte poena quoque mortis irrogari possit, propter proportionem illam quæ inter poenam ac delictum requiritur, Vid. Dn. Struv. Exerc. ad ff. 48. thes. 74. Amon. Matthæi d. n. 11 Joh. Jac. Wissenb. P. 2. Diss. 3 th. 3, Zoëf. Comment. ad ff. tit. de pœn. n. 8. Matth. Berlich. P. 4. Conclus. 36. num. 19. seq. Robert. Marant, Disput. legal. 10, per tot. Treutl. Vol. 2. Diss. 22. th. 8.

& ibi Bachov. *lit. i. & k. Wefenb Paratitl. ff. de A. R. D. n. 7. in fin. Fodoc. Damhouder. Prax. rer. Crim. 107 n. 5.*

35. Et hac ratione non dissentit *Dn. Carpzov. Pract. Crim P. 3. Q. 133. n. 19. seqq.* qui distingvit in *n. 24.* An mortis pœna in Legibus sit expressa, ac iudicis arbitrio commissum, num mortis pœnam aliamve minorem delinquenti indicere velit, quod tunc ad mortem usque possit extendere arbitrium; Si verò illa mortis pœna in Lege non sit expressa quod tunc non possit. Tutius quidem in priori casu procedet Iudex; Sed an illud quod de pœna mortis Legibus expressa dicit *Dn. Carpzov* ad textus supra allegatos possit applicari equidem dubitaverim; præsertim si originem juris introspiciam, ubi quænam inter Responsa prudentum & Leges ipsas differentia sit, facile constabit Quando itaque E. G. in L. 9. ff. de Extraord Crim. dicitur; Scopelismi pœnam ad mortem usque extendi posse, sanè ibi pœna illa non certâ Leg. constituta est, sed refertur tantummodo à Ictis quomodo punitum olim hoc crimen fuerit arbitrio iudicium, qui hoc de crimine Legum nullam habuere Idem iudicium esto de aliis Pandectarum textibus. *Conf. Wiffenb d. Dissp. 31. thes. 2. Anthon Matthæi in Crimin. Prolegom. c. 4. n. 10. & quæ dicta Supr. cap. 5.* Illis tamen textibus applicari *Dn. Carpzovii* sententia posset, ubi ejusmodi pœna tanquam in certa Lege statuta, uti est L. 1. C. de his qui latron. & in Const. Crim Artic. 112. & alibi passim, quæ ipsa & Leges Imperatoria Majestati originem debent. Quod autem tradit *Dn. Carpzov. num. 25. seqq.* de delictis levioribus intellexerim quod ibi potius benignior facienda interpretatio: Nam aliàs enim delictum, cui tamen pœna capitis in Lege non dictata, maximis circumstantiis posset aggravari ut atrocissimum evadat delictum quod alias tale non erat; hoc casu utique pœna capitis infligenda foret, uti in atrocioribus ejusmodi concedit Pœnam hanc ultimi supplicii in *n. 21. & 22.*

Idem de Sententia *Jacob. Menoch. lib. 1. A. I. Q. quest. 86.* dicendum, qui ibid. *n. 1.* hanc thesin ponit, *Quod Iudex in dubio & regulariter non possit pœnam mortis dictare illi delicto, cui à jure communi vel Statuto, pœna mortis non est indicta*, quod ipsum quàm plurimis ibi corroborat auctoritatibus. Hanc ipsam tamen thesin de levioribus tantummodo delictis accipiendam esse, subsequenti fallentiæ à *Menoch loc citat.* adjectæ sufficienter satis demonstrant, & id ipsum ex *num. 20. d. q. 86* præcipue elucescit, ubi datam thesin non procedere asserit quando delictum esset atrox, sed tunc iudicem posse pœnam

nam mortis arbitrari & indicere, quod textibus ex jure desumptis probat in num. 21. 22. 23. 24. & 25. Tantum itaque abest Menochium contrariari datæ distinctioni, ut potius illam ipsam validissimis corroboraret argumentis Idem judicandum de sententia *Johannis Schneidew. Comment ad § sunt præterea Instit. de Publ. Jud. n. 4. & Paul Christianæi ad Consuetud Mechliniens. tit. 1. Art 54. num 3.* Concludo itaque ex præcedentibus: Judicem in irrogatione pœnarum, si delictum circumstantiis pœnam mortis merentibus sit circum vallatum, etiam si Lex pœnam capitalem non imposuerit, eam tamen dictare posse.

Explicatis itaque pœnis, Dardanario circa pondera atq; mensuras delinquenti Jure Civili, Canonico & Carolino infliguntur, brevissimo adhuc linearum ductu, qui moribus quorundam obtineat, videndum. SAXONES quod attinet, distinguunt ibi *Chilian König in fin. Process. sub tit. de pœn. VVesenb. Paratit l. ff. de fals. n. 9 & in supplem. ad Schneidew. Comment instit. tit. d. Emption inf & Coler. de aliment. lib. 1. c. 17. num 34* Inter eum qui fecit falsas mensuras & eum qui illis tantummodo usus est, illius pœnam esse fustigationem per *Artic. 13. Land-Recht lib 2. verb zu Haut und Haar.* Quamvis *Schneidw. loc. tit per Gloss. ad Reichbild* hæc verba non semper de fustigatione intelligat, sed etiam de ea pœna quando quis Furcæ alligatur, & ita publico ludibrio exponitur. Hujus vero qui ponderis falsis tantummodo usus est, pœnam mitiorem esse volunt vel Relegationem, vel leviolem pro modo admissi. Hæc tamen distinctio non arridet *Dn. Carpzov. Pr. Crim. P. 2. Q. 93. num. 32.* quod verba Juris Saxonici generalia sint, ideoque nec restringenda; subjungit ibidem, nec semper fustigationem locum habere, sed interdum etiam pœnam pecuniariam.

Hic in MARCHIA, quia regulariter Juris Civilis atque Imperialia Constitutionis observantur per *Revers Electoral. de Anno 1572. & tradita Schepliz. ad Consuetud March. P. 2. tit. 1. §. 1.* utique pœna etiam Jure Carolino in falsarios ponderum statuta obtinebit. Præterea etiam merces ipsius Falsarii in commissum cadunt per *Revers. de Anno 1602. verb.* Wo auch einer hierüber mit falscher Maas / oder gewicht betroffen / soll seiner Waare verlustig seyn / quod refert *Schepliz d. Tract. P. 4 tit. 6. §. 3.* Apud MECHLINIENSES, qui falsis mensuris & iniquis ponderibus in distrahendis mercibus usus fuerit, pœnam truncandi pollicis, aut binas libras Brabanticas luet, nec tamen ita ab arbitraria judicis animadversione liberatur, *Pul.*

- Coronidis loco hic adhuc notandum restat, per pœnam, quæ in ponderum falsarios vel Carolino jure, vel consuetudinario statuta reperitur, non esse derogatum illi conditioni, quæ ex Jure Civili parata est parti læsæ, ad repetendum, quod ob majora pondera & mensuras amplius mercis vel pretii datum est, aut ad petendum quod ob minora minus datum aut acceptum est *per L. Arbitrium 18 §. 3. ff. de dol. mal.* Criminalis enim actio, quæ ex Jure Carolino conceditur, non tollit rei persecutoriam *per alleg. supr. h. cap. num. 7. Conf. Dn. Mev. ad Jus Lubec. P. 4. Tit. 12. Artic. 17.*
- 421 *num. 17.* An autem poena dupli videatur sublata per Constit. Crimin. in dubio magis est? Reperiuntur enim Dd. quidam, inter quos est Groenweg. in *Leg. abrogat. passim.* quem sequitur Wissenb. *Vol. 2. Disputat. 29. ad ff. th. 17.* qui hodie omnes fere poenas dupli & quadrupli ab usu fori recessisse, statuunt, inq; eorum locum multas quasdam pecuniarias, aut extraordinarias coercitiones successisse. Sed an hisce Dd. hoc passu adhibenda fides sit, non una dubitandi subest ratio; præsertim cum hi Dd. Belgæ fuerint, qui propterea de Germaniæ moribus infallibile testimonium perhibere nequiverunt; Et quamvis hæc poena plurimis annis non fuerit frequentata, exinde tamen colligendum nondum est, illum ab usu fori plane recessisse: cum forsitan vel occasio ad agendum non fuerit, vel actori talem poenam persequi non libuerit, vel se posse ad hanc poenam agere, ignoraverat. Quia itaq; hæc dupli poena non mutata, quare stare prohibeatur *per L. 27. C. de Testament.* Et ea propter pœnam dupli in falsis ponderibus & mensuris adhuc in usu esse, recte asserit Dn. Mev. *d. Artic. 1. num. 17.* idem etiam de pœna dupli & quadrupli in furto statuit. *Amplissim. Dn. Præses Quest. ad Wesenb. tit. de Furt. quest. 34.*
- 43 Si qui, itaque ad poenam dupli egerit ob fraudem in ponderibus admissam, an finito hoc judicio etiam delinquentem Criminaliter accusare possit, de eo præcipue movetur controversia? Dubitandi rationem suppeditat regula in vulgus etiam notissima; quod duæ poenales actiones concurrentes una per alteram tollatur. Hac tamen non obstante arripiendam putaverim affirmantium sententiam nimirum uno judicio finito posse actorem ad alterum progredi; quæ Ipsa sententia fulcimentis ex jure desumptis non destituitur, probari enim potest eadem ex *L. Un. C. quando Civil. act. Crimin. præjudic.* ubi hæc constituitur Regula: *Quoties de re familiari & Civilis & Criminalis competit actio, utraque licere experiri, nec interesse sive prius Crimi-*

iminalis sive Civilis mota sit. De hujus quidem Regulæ veritate ac generalitate inter Dd. anxie disputatur, sed ea ad hunc locum proprie non pertinent, cum mihi sufficiat in specie demonstrasse, actionem civilem ob falsa pondera, non tollere criminalem & contra; quod ipsum non tantum ex dicta regula colligo, sed etiam ex verbis finalibus *d. L. Unic.* ubi de falsi crimine postquam civiliter huc actum, etiam adhuc criminaliter agi posse, exempli loco expresse subjicitur. Jam vero quod hoc crimen sub falso contineatur clarum est ex *d. L. Annonam §. 1. & d. L. pen. ff. de fals.* Ut per consequens, postquam aliquis ob fraudem admissam circa pondera Civiliter egit ad duplum ex *d. L. pen* possit deinde ad poenam publicam ex Jure Carolino illum accusare *arg. d. L. Un.*

Rationem dubitandi, quæ proponebatur supra, quod attinet, procedet quidem illa, si pœnæ tendant ad idem, non verò si ad diversum, uti hoc in casu. Civilis datur propter interesse Actoris sive privatum; Criminalis datur propter interesse publicum. Plura de concursu hoc actionum pœnaliū dici possent, sed chartæ angustia telum abrumpere me cogit. Poterunt interea conferti *Excellent. Dn. D. Brunneman Commentar. Cod. ad de L. Un. quando civ. act. & ad illum tit. Perez Dn. Carpz. Pr. Crimen P. 1. Quest. 39 num. 40. & 41. Dn. Struv. Exerc. ad ff. 46. thes. 95. Matthias Berlich P. Concl. 19. num. 20. seqq. Anton. Matthæi de Crimen ad. Lib. 47. ff. t. 1. cap. 4. num. 3. & tit. 3. cap. 2. num. 5. Zoës. Comment. ad ff. tit. de O & A. num. 83. & tit. de furt. num. 28. Wesenb. Paratit. tit. de Privat. delict. n. 4. ibidemque Dn. Hahn. & Bachov. in not. Cujac. Observat. lib. 8. cap. 24. Petr. Gregor. Tholosan. Syntagn. lib. 21. cap. 21. num. 2. Marant. in Specul. aur. P. 4 Dist. 1. n. 9. Bartol. ad L. interdum. 4. de Publ. Jud. & ad L. 2. §. Hoc edictio ff. Vi bonor. rapt. ubi usissimè de eo disquiri.*

Stat ergo littore puppis. Tu, lector Cordate, illius Justiniani memor; in nullo aberrare divinæ utique solius non mortalis constantiæ esse, *L. Dedit nobis 3. C. de V. I. E.* si lapsus & ego alicubi sim, des hoc humanitati! Si illimatiōra quædam videantur, des ingenii tenuitati. Etenim ad Lesbiam omnia examinare Regulam, & materiei intricatior indoles, & temporis penuria prohibuere. Veniam itaque si dederis, eâ ipsa ad majora suppeditabis incitamentum. Tu vel Mome vel Mime Hesiodiano illo *ΠΑΟΝ ΕΣΤΙ ΜΟΜΑΣΘΑΙ Η ΜΙΜΕΙΣΘΑΙ* contentos abi. Tu verò ô Summe rerum Arbiter, qui

qui Spiritum, pacem ac vires ad hanc pertexendam telam largitus clementissime es, in posterum quoque conamina mea exoptatissimo sine beare haud dedignare.

T. O. M. A.

Ad Nobilem & Doctissimum

Dominum STRIKIVM

Amicum suum.

DUm docte STRVKI, quid sint delicta docebis,
Monstrabis studium juris & ingenium.
Perge viam cœptam, Te digna brabeja sequentur
Ac Labor impensus nullus inanis erit.

Properante calamoscribeb.

Johannes Fridericus Rhetius. D.

p. t. Decanus.

FRuges aggestas ratione Propola sagaci
Excipit, exceptis ulteriora petit:
Inque moras differt, lucra ut, cum nulla colono
Responsura seges, congeminata ferat.
Ast hic crimen abusus habet: Laus summa bonorum est,
Judice justitia pluribus esse bono.
Nimirum est, Homo, rerum Prima usura Jehovæ;
Altera Concivi, Tertia danda Tibi.
Usum ut ad omnigenum vergant cum fœnore fruges,
Illius hinc memor ac hujus & ejus eris.
Hoc & STRYKENI reputas: Pravum ergo Propolæ
Ingenium innata dexteritate notas.
Cedat opus belle: Fruges bene perge fovere
Ingenii, ac illis multiplicare lucrum.
Hoc urgens, porro quod jam nunc sedulus urges,
Astrææ fies sic gravioris honos.

Ita ex animo vovebat & gratulabatur Doctissimo

Dn. STRIKIO

JOHANNES BRUNNEMANN, D.

PRAESES.

F I N I S.

Brunnemann, Johann, / Stryk, Samuel, / Rhetz, Johann,

Tractatus Juridicus, De Dardanariis, German. Von Korn-Jüden, Ad L. Annonam
6. ff. de extraord. Criminib

Lipsiæ Anno 1712

Bamberg, Staatsbibliothek -- .6 H 20#19
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11399013-4
VD18 14411970